

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДОНЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТУСА

БЕРЕГУТА ВІТАЛІЙ ВОЛОДИМИРОВИЧ

Допускається до захисту:
в.о. завідувача кафедри
міжнародних відносин і зовнішньої
політики,
д.е.н., доцент
_____ В. В. Лимар
«_____» _____ 2022 р.

**ПОЛІТИЗАЦІЯ ПАНДЕМІЇ COVID-19 У МІЖНАРОДНИХ
ВІДНОСИНАХ**

Спеціальність 291 Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні
студії

Кваліфікаційна (бакалаврська) робота

Керівник:
Богінська І. В., доцент кафедри
міжнародних відносин і
зовнішньої політики, к. і. н.

Оцінка: ____ / ____ / ____

(бали за шкалою ЄКТС/за національною шкалою)

Голова ЕК: _____

(підпис)

Вінниця - 2022

АНОТАЦІЯ

Берегута В. В. Політизація пандемії COVID-19 у міжнародних відносинах. Спеціальність 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії», освітня програма «Міжнародні відносини». Донецький національний університет імені Василя Стуса, Вінниця, 2022.

У кваліфікаційній (бакалаврській) роботі досліджено концепт «політизації» неполітичних явищ у міжнародних відносинах на прикладі пандемії COVID-19. Розглянуто різні форми конфліктогенного використання державними лідерами та урядами пандемії COVID-19 як інструменту зовнішньої політики на рівні двосторонніх відносин та міжнародних організацій, зокрема ВООЗ та Ради Безпеки ООН.

Ключові слова: пандемія COVID-19, політизація, міжнародні відносини, інструмент політики, конфлікт, коронавірус.

75 с., 7 табл., 4 дод., 122 джерела.

Бібліографія: 147 найм.

ABSTRACT

Berehuta V. Politicization of the COVID-19 pandemic in international relations. Specialty 291 “International Relations, Public Communications and Regional Studies”, specialization “International Relations”. Vasyl’ Stus Donetsk National University, Vinnytsia, 2022.

In the qualification (bachelor’s) paper the concept of “politicization” of non-political phenomena in international relations is studied based on the example of the COVID-19 pandemic. Various forms of conflict-generating use of the COVID-19 pandemic by national leaders and governments as a foreign policy instrument at the level of bilateral relations and international organizations, in particular the WHO and the United Nations Security Council, are considered.

Keywords: COVID-19 pandemic, politicization, international relations, policy instrument, conflict, coronavirus.

75 pp., 7 tables, 4 appendixes, 122 sources.

Bibliography: 147 sources.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1. КОНЦЕПТ «ПОЛІТИЗАЦІЯ» В ПОЛІТИЧНІЙ НАУЦІ.....	11
1.1. Поняття, суб'єкти, об'єкти й передумови політизації.....	11
1.2. Технологічна політизація як інструмент політики.....	13
РОЗДІЛ 2. ПОЛІТИЗАЦІЯ ПАНДЕМІЇ COVID-19 ЯК ЧИННИК КОНФЛІКТНОСТІ В МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИНАХ.....	16
2.1. Конкуруючі наративи щодо джерела походження вірусу SARS-CoV- 2.....	16
2.2. «Вакцинний націоналізм» та «вакцинна дипломатія» як інструменти політики.....	28
РОЗДІЛ 3. ПОЛІТИЗАЦІЯ ПАНДЕМІЇ COVID-19 ЯК ПРОЯВ КРИЗИ ГЛОБАЛЬНОГО УПРАВЛІННЯ.....	36
3.1. Оперативне реагування ВООЗ на поширення пандемії.....	36
3.2. Суперечки навколо ухвалення резолюції S/RES/2532 (2020).....	39
ВИСНОВКИ.....	43
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	46
ДОДАТКИ.....	63

ВСТУП

Актуальність теми дослідження полягає в перенесенні пандемії COVID-19, що виникла спочатку як проблема в галузі охорони здоров'я та вимагала професійної оцінки медиків й вірусологів, у політичну площину міждержавних відносин та дискусій про роль міжнародних організацій у сучасному Світі, а відтак перетворилася на предмет досліджень фахівців у галузі міжнародних відносин. Якщо об'єктивною основою для такої трансформації є планетарний масштаб поширення вірусу SARS-CoV-2, то політизація пандемії є результатом цілеспрямованого використання окремих аспектів, як от встановлення джерела походження вірусу, визначення його назви або виробництва та розподілу вакцин, як зовнішньополітичного інструменту у відносинах між державами та недержавними акторами.

Актуальність теми дослідження у практичному вимірі пов'язана з перенесенням проблеми боротьби з пандемією з локального рівня (управлінські рішення органів місцевої влади та національного уряду) на глобальний рівень (ВООЗ та Ради Безпеки ООН) з притаманним суб'єктам політики прагненням реалізувати егоїстичні інтереси: посилити власні позиції на міжнародній арені, покращити власний імідж, продемонструвати власні конкурентні переваги тощо. В умовах зростання конфліктності між сучасними демократіями та автократіями й посилення геополітичного суперництва між great powers політизація пандемії створює операційне середовище для посилення конкуренції (тактичний рівень), а водночас може використовуватися як додатковий інструмент політики (стратегічний рівень).

Метою дослідження є уточнення концепту «політизації» неполітичних явищ і процесів на прикладі пандемії COVID-19.

Завдання дослідження:

- дослідити зміст поняття «політизація» у політичній науці;
- надати характеристику політизації як процесу та інструменту політики;

- визначити динаміку політизування встановлення джерела вірусу SARS-CoV-2 та конкуруючі наративи країн щодо цього;
- дослідити «гонитву вакцин», «вакцинний націоналізм» та «вакцинну дипломатію» як складові політизування винайдення та глобального розподілу вакцин проти COVID-19;
- розглянути політичні суперечки навколо ВООЗ та в Раді Безпеки ООН як прояви кризи глобального управління;
- окреслити наслідки політизації пандемії COVID-19 для міжнародних відносин.

Об'єктом дослідження є міжнародна комунікація у кризовому реагуванні на глобальні виклики.

Предмет дослідження складають офіційні наративи, створені на національному та глобальному рівнях у зв'язку з поширенням пандемії COVID-19.

Хронологічні рамки дослідження охоплюють поточний період пандемії COVID-19 – від спалаху вірусу SARS-CoV-2 у м. Ухань, КНР в грудні 2019 р. до квітня 2022 р.

Ступінь наукового вивчення проблеми. Проблема політизації пандемії COVID-19 стосується широкого кола питань, порушених різними авторами щодо особливостей сучасних міжнародних відносин в умовах кризового регулювання. Розмаїття проблем, яких стосується поточна пандемія, надає можливість розділити елементи її політизації на окремі групи.

Першу групу складають роботи, присвячені загальному аналізу політизації як соціально-економічного та політичного феномену, передумов та механізму набуття неполітичними проблемами політичного забарвлення [4; 5; 6; 16; 26; 146; 147], зокрема особливостей політизації результатів наукових розробок [39; 99]. До другої групи відносяться дослідження таких форм політизування винайдення та розподілу вакцини проти COVID-19 як «гонитва вакцин», «вакцинний націоналізм» та «вакцинна дипломатія» як інструментів зовнішньої політики США, КНР й РФ та чинників зростання конфліктності у міжнародних відносинах

[38; 80; 89; 95; 134] і сповільнення темпів людства у подоланні пандемії COVID-19 [67; 93; 107]. Третя група робіт висвітлює ситуацію, що виникла в Раді Безпеки ООН під час ухвалення резолюції S/RES/2532 (2020), та її значення для загальної реакції ООН на спалах пандемії в контексті міжнародного кризового управління [31; 36; 44; 91; 92].

Попри те, що науковий інтерес до проблеми є широким, праці, в яких би політизація пандемії COVID-19 досліджувалася водночас на тактичному та стратегічному рівні у контексті динаміки міжнародної конфліктності, є відсутніми. Таким чином, запропонована робота є спробою комплексної оцінки політизації пандемії COVID-19, що перетворилася на додатковий важіль впливу на стан міжнародних відносин у 2020-2022 рр.

Характеристика джерельної бази дослідження. Для комплексного розгляду проблеми політизації COVID-19 у міжнародних відносинах було вивчено широке коло різних за походженням джерел. Опрацювання текстів Статуту ООН [45; 124], ВООЗ [60], Міжнародних медико-санітарних правил [17] та резолюцій Генеральної Асамблеї [102] і Ради Безпеки ООН [101] щодо коронавірусу уможливило надання оцінки конфліктній ситуації навколо прийняття резолюції S/RES/2532 (2020). Публікації у соціальних мережах [30; 43; 82; 90; 96; 136], на вебсайтах дипломатичних представництв [73; 74], на вебсайтах американських сенаторів [78; 88] й тексти промов, заяв та інтерв'ю [40; 83; 98; 108; 109; 110; 142] відбивають офіційну позицію національних урядів та/або точку зору окремих владних політиків і лідерів міжнародних організацій. Звіти розвідувальних служб США [123; 126] є цінними джерелами інформації для встановлення хронології розслідування причин пандемії COVID-19. Статистичні дані про частку населення, вакцинованого від COVID-19 [116], є необхідними для порівняння темпів проведення кампанії вакцинації у різних країнах в контексті дослідження явища «вакцинного націоналізму». Опрацювання публікацій новинного характеру в американських (The Washington Times [61], The New York Times [94], CNN [57], The Associated Press [50], Politico [97], USA Today [120], Fox News [81], Voice of America [130]), британських (BBC

News [64], The Financial Times [46], The Guardian [118], Daily Mail [49], Reuters [140]), австралійських (Sydney Morning Herald [53], ABC News [34]), німецьких (Deutsche Welle [13]), японських (Kyodo News [84], The Japan Times [85]), китайських (Global Times [48], Синьхуа [21], China Daily [128]), індійських (The Hindustan Times [125], The Hindu Business Line [133]) та російських (Российская газета [15], Regnum [22], Москва24 [19], Известия [18]) ЗМІ дозволило простежити динаміку політизації проблеми та порівняти висвітлення відповідних ключових подій, що цьому сприяли, в різних країнах.

Методи дослідження. Основними методами дослідження є якісний контент-аналіз та дискурс-аналіз текстових масивів. Контент-аналіз промов політиків та публікацій у ЗМІ за січень 2020 р. - квітень 2022 р. дозволив встановити вживання поняття «пандемія» в політичному дискурсі, окреслити першоджерела для аналізу та відбувався у три етапи:

- 1) визначення масиву новин та виступів політичних діячів, в текстах або заголовках яких присутні маркери «пандемія COVID-19», «коронавірус»;
- 2) відбір публікацій зі словосполученнями, що розкривають зв'язок між пандемією та політикою, наприклад, «вакцинний націоналізм», «вакцинна дипломатія», «гонитва вакцин», «джерело коронавірусу», «приховування даних», «біологічна зброя», «китайський вірус» тощо;
- 3) контекстний аналіз промов з метою визначення кола суб'єктів політизації пандемії та їх інтересу (див. Додаток А, Б, В, Г) та матеріалів ЗМІ для аналізу подій, що сприяли політизації.

Дискурс-аналіз застосовано для дослідження й порівняння головних наративів, створених президентами, національними урядами (окремими політиками й дипломатами) та лідерами міжнародних організацій щодо пов'язаних з поточною пандемією питань. Так, особливостями американського наративу за часів президентства Д. Трампа стало твердження про лабораторне походження вірусу, обвинувачення китайського уряду у приховуванні інформації про поширення хвороби й спробах дезінформації міжнародної спільноти тощо. Відмінність китайського наративу полягає у спростуванні

розробки вірусу в Уханському інституті вірусології та звинуваченні США у завезенні хвороби у КНР. Глобальний наратив (Ради Безпеки ООН і ВООЗ) спрямований на деполітизацію теми пандемії COVID-19, налагодження міжнародного співробітництва у боротьбі з нею; ґрунтується на результатах міжнародного розслідування та поширює дані наукових розробок у протидії коронавірусу. Конкуруючі наративи показують стан конфліктності у міжнародних відносинах та створюють проблеми для деполітизації пандемії.

Іншими методами дослідження є загальнологічні (аналіз, синтез, узагальнення), теоретичні, статистичні та ситуаційний аналіз.

Наукова новизна дослідження полягає в уточненні визначення концепту «політизація» на прикладі перенесення теми пандемії COVID-19 у політичний дискурс. На основі цього концепту було досліджено різні форми міжнародної конкуренції та взаємодії (зокрема, «гонитва вакцин», «вакцинний націоналізм», «вакцинна дипломатія») та оцінено потенціал міжнародної співпраці, що ґрунтується на спробах деполітизації питання коронавірусу. На підставі частоти та контекстного аналізу згадувань пандемії COVID-19 у ЗМІ, виступах політиків і ухвалених міжнародними організаціями документах (січень 2020 р. – квітень 2022 р.) автором було визначено окремі етапи технологічної політизації неполітичних явищ і процесів.

Практичне значення результатів дослідження полягає у можливості їх використання в інформаційній політиці національних урядів та міжнародних організацій в умовах пандемії, у налагодженні різних форм міжнародного співробітництва для боротьби з коронавірусом, викладанні навчальних курсів і спецкурсів «Міжнародні відносини і світова політика», «Аналіз зовнішньої політики», «Міжнародні організації» та «Епідемії у світовій історії» у ЗВО.

Апробація результатів дослідження. Основні положення та висновки кваліфікаційної (бакалаврської) роботи були апробовані в наступних форматах:

- конкурсні роботи: Всеукраїнський конкурс студентських наукових робіт зі спеціальності «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні

студії» у 2021/2022 навчальному році із науковою роботою з теми «Політизація пандемії COVID-19 у міжнародних відносинах».

- публікації в науковому журналі «Вісник студентського наукового товариства Донецького національного університету імені Василя Стуса»:

1. Берегута В. В. Особливості дослідження епідемій у науці про міжнародні відносини. *Вісник студентського наукового товариства Донецького національного університету імені Василя Стуса*. Том 1 / Ред. кол. Хаджинов І. В. (голова) та ін. Вінниця: ДонНУ імені Василя Стуса, 2021. Вип. 13. Т. 1. С. 19–24.

2. Подано статтю на тему «Конкуруючі наративи про джерело походження коронавірусу як чинник політизації пандемії у міжнародних відносинах» для публікації у «Віснику студентського наукового товариства Донецького національного університету імені Василя Стуса» (Вип. 14. Т. 1, 2022 р.).

- виступи на міжнародних конференціях та публікації тез доповідей у збірниках матеріалів конференцій:

1. Берегута В. В. «Китайський» фактор у діяльності ВООЗ в умовах пандемії COVID-19: прихильність до КНР або інституціональна обмеженість повноважень?. *Травневі студії: історія, міжнародні відносини, філософія: Збірник матеріалів III Міжнародної наукової конференції студентів та молодих вчених "Травневі студії 2021: історія, міжнародні відносини, філософія"* / за ред. Ю. Т. Темірова. Вип. 6. Вінниця: ДонНУ ім. Василя Стуса, 2021. С. 196–201.

2. Berehuta V. The United Nations Security Council in the light of the politicization of the COVID-19 pandemic. *5-th International Scientific Conference for Bachelor, Master, Graduate Students and Young Researchers "Topical Issues of Humanities, Technical and Natural Sciences" (25 March 2021): [Book of Abstracts]* / Ed. board V.I. Kalinichenko (Ed. in Chief) et al. Vinnytsia: Vasyl' Stus DonNU, 2021. 361 p. P. 24-29.

3. Виступ із доповіддю на тему ««Вакцинна дипломатія» КНР як фактор політизації пандемії COVID-19» на IV Міжнародній науковій конференції

студентів і молодих вчених «Травневі студії 2022: історія, міжнародні відносини».

4. Подано тези доповіді на тему «The concept of politicization in political science» для участі в VI Міжнародній науково-практичній конференції студентів, аспірантів і молодих учених «Topical Issues of Humanities, Technical and Natural Sciences».

Структура кваліфікаційної (бакалаврської) роботи. Наукова робота складається зі вступу, трьох розділів (шести підрозділів), висновків, списку використаних джерел і літератури (147 найменувань) та чотирьох додатків. Загальний обсяг роботи становить 75 сторінок, основний обсяг роботи – 45 сторінок. У вступі обґрунтовано теоретичну й практичну актуальність дослідження, об'єкт, предмет, мету і завдання дослідження, ступінь наукового вивчення проблеми, характеристику джерельної бази дослідження, застосовану методологію, наукову новизну та практичне значення результатів дослідження. У першому розділі розглянуто теоретичні положення концепту «політизація» та розмежовано її розуміння як процесу та інструменту політики. Другий розділ присвячено аналізу різних прикладів інструментального використання пандемії COVID-19 у міжнародних відносинах як конфліктогенних чинників. В третьому розділі йдеться про перенесення міждержавного суперництва США та КНР на майданчики ВООЗ та Ради Безпеки ООН як кризи глобального управління. У висновках представлено теоретичні результати дослідження та надано оцінку явищу політизації пандемії COVID-19 у міжнародних відносинах.

РОЗДІЛ 1. КОНЦЕПТ «ПОЛІТИЗАЦІЯ» В ПОЛІТИЧНІЙ НАУЦІ

1.1. Поняття, суб'єкти, об'єкти й передумови політизації

Однією з характерних ознак сучасних міжнародних відносин є все частіше перенесення неpolітичних за природою явищ та процесів у політичну площину, внаслідок чого вони опиняються у фокусі активного обговорення та багатосторонніх відносин. Така особливість розширення міжнародного політичного порядку денного відома в політичній науці як концепція політизації. Надання політичного забарвлення об'єктам з різних сфер суспільного життя, зокрема економіки, культури, релігії, спорту, медицини, етнічних питань тощо, які спочатку такого статусу не мали, означає фактичний перехід проблеми з відповідної соціальної області в політичну й посилення її взаємозв'язку з політикою.

Політизація проблеми відбувається за наступних умов:

- висока суспільна значущість проблеми (наприклад, економічна криза, техногенна катастрофа, етнічні сутички з військовим протистоянням сторін або спалах інфекційного захворювання) та її розгляд на найвищому політичному рівні в межах публічного обговорення [6, с. 4] за участі представників громадянського суспільства [103, с. 3-4]. Виникнення таких проблем в регіональному або планетарному масштабі унеможлиблює їх розв'язання виключно експертами у відповідній галузі або науковцями та вимагає здійснення державним урядом невідкладних дій щодо їх подолання з координуванням роботи національних політичних органів та взаємодії з іноземними урядами.
- неможливість розв'язання проблеми традиційними методами (економічними, правовими, адміністративними) й пропонування політичними суб'єктами, насамперед політичними партіями та державними лідерами, власних візій боротьби з нею, що можуть суперечити одна одній [5, с. 11; 6, с. 4].

- навмисне публічне видозмінення суб'єктом сутності проблеми або поширення неправдивої інформації про неї для реалізації власних інтересів, наприклад, отримання політичної вигоди або посилення своїх позицій в політичній боротьбі [26, с. 99]. Як результат, відбувається зростання конфліктності у відносинах між суб'єктами політики.

Залежно від причин та характеру, розрізняють органічну (або природну) та технологічну (або штучну) політизацію. Органічна політизація є наслідком фундаментальних суспільних процесів й зростання значущості і масштабності проблеми (природні катастрофи, банківська криза, закриття ЗМІ, етнічні сутички тощо), через що вона більше не розглядається в межах природної сфери й набуває політичного статусу. Її ознакою є відсутність конкретного «замовника» та добросовісні дії суб'єктів політики, спрямовані на розв'язання проблеми з якомога більшою економією часових, матеріальних та людських ресурсів [4, с. 35, 60, 63, 130, 137]. На противагу, технологічна політизація є результатом цілеспрямованого використання суб'єктами різних політичних інструментів з метою вигідної реалізації власних політичних інтересів всупереч динаміці суспільних процесів. В цьому випадку політизація є методом створення «димової завіси», під прикриттям якої досягаються істинні інтереси суб'єкта [4, с. 35, 63].

Суб'єктами політизації можуть виступати міжнародна спільнота, політичні діячі та партії, церква, експерти, соціальні групи, що відстоюють власну точку зору на проблему або організовують політичні протести, інститути громадянського суспільства та національні уряди [6, с. 96; 147, с. 20]. Професійна діяльність більшості з таких суб'єктів полягає у визначенні питань, що належать до кола політичних, а робота із розв'язання таких проблем автоматично робить їх політичними [4, с. 112]. Однак, що актуальнішою є проблема та більша кількість акторів бере участь в її публічному обговоренні, то сильніше поляризуються їхні позиції та погляди в суспільстві на сутність проблеми й більш політизованими стають інституційні рішення [146, с. 978].

Особливу роль в перенесенні неpolітичних проблем в політичну площину відіграють ЗМІ. В умовах посилення глобалізації вони здатні політизувати

різноманітні питання через сюжети та статті з політичною метою: недержавні ЗМІ – для дестабілізуванню владної системи, державні ЗМІ – для стабілізації владних відносин [4, с. 108, 127, 415]. Водночас ЗМІ та політичні партії можуть слугувати інструментами (механізмами) політизації за умови, коли за їх допомогою суб'єкти поширюють власну точку зору на проблему або неправдиве повідомлення для забезпечення власної «приналежності» до її вирішення [6, с. 96].

Відповідно, об'єктами політизації виступають будь-які суспільно-значущі неpolітичні явища (релігія, етнічні питання, корупція, спорт, екологія, наука, медицина тощо), окремі аспекти яких суб'єкти політики прагнуть зробити спірними або правдивість яких піддати сумніву для дискредитації іміджу інших акторів, відвернення уваги від прорахунків у власній політичній діяльності, підвищення електорального рейтингу, розповсюдження радикальних ідей тощо. З огляду на такий взаємозв'язок політики із різними сферами суспільного життя, політизація також розуміється як вплив на політику соціальних сфер, тобто процес заповнення політики вагомими соціальними темами і феноменами [16, с. 194].

1.2. Технологічна політизація як інструмент політики

З моменту проведення першої Міжнародної санітарної конференції у 1851 році та заснування Всесвітньої організації охорони здоров'я у 1948 році розв'язання проблем охорони здоров'я в планетарному масштабі стало однією з ключових сфер міжнародних відносин. В умовах пришвидшення глобалізації, мобільності робочої сили, розвитку торговельно-економічних відносин та зростання кількості спалахів інфекційних хвороб, що переростають в епідемії, актуалізується необхідність політичної координації протиепідемічних заходів у різних країнах на рівні міжнародних організацій.

Оскільки епідемії та пандемії є суспільно значущими проблемами, то перенесення їх в політичну площину є прикладом саме технологічної політизації. У такому випадку окремі аспекти проблеми (наприклад, визначення джерела походження вірусу, винайдення вакцини тощо) перетворюються на предмет політичної комунікації. Тому політизація може також розглядатись як інструмент політики, використання якого забезпечує збільшення ресурсу влади та/або політичні вигоди.

На національному рівні політизація пандемії є політичним інструментом через перебування у компетенції державних органів та політиків ухвалення рішень, пов'язаних зі збереженням здоров'я громадян. Такий процес нерідко супроводжується політизацією результатів наукових розробок, тобто публічним висловленням недовіри та намаганням їх викривити [99]. Вдаючись до маніпулювання науково підтвердженою інформацією стосовно природи вірусу або пропонуючи власні відмінні від загальноприйнятих у Світі методи боротьби із ним й часто применшуючи або взагалі відкидаючи його загрозу, такі кроки не лише мінімізують практичну ефективність ухвалених на основі такої інформації рішень, але й підривають довіру населення до наданої медиками й вірусологами інформації [39, с. 8-10]. Як наслідок, відбувається поляризація поглядів суспільства щодо небезпеки поширення вірусу. Частина суспільства відповідно до своїх політичних уподобань довіряє тому чи іншому політику як авторитетному джерелу інформації, підтримуючи його політичний курс на якомога швидше подолання проблеми. Таке втручання політиками у висвітлення наукової інформації є не лише засобом створення відповідного уявлення серед громадян про вагомий особистий внесок у розв'язання проблеми, але й, у разі реальної ефективності реалізованих або нереалізованих протиепідемічних заходів у вигляді зниження захворюваності або збереження економічних показників, може бути інструментом підвищення власного рейтингу напередодні виборів. Окрім того, за невдалого урядового курсу на боротьбу з пандемією опозиційні сили можуть використовувати незадоволення населення для підбурювання проти чинної влади.

На рівні міжнародних відносин суб'єкти вдаються до політизації як елементу власної зовнішньої політики переважно стосовно іноземних державних лідерів та представників міжнародних організацій, до компетенції яких належить опікування проблемами охорони здоров'я в глобальному масштабі (наприклад, ВООЗ). В такому випадку об'єктами політизації виступають дії таких акторів, пов'язані з висвітленням статистичної інформації про рівень захворюваності та смертності, результати проведених науковцями досліджень походження вірусу, закордонні візити політичних лідерів, укладені двосторонні або багатосторонні угоди про гуманітарну допомогу, міжнародні механізми розподілу вакцини тощо. Прикладами політизації пандемічних питань є (див. Додаток А, Б):

- публічні заяви в медіа та дописи політиків у соціальних мережах із висловленням недовіри до результатів наукових досліджень та/або критикою дій інших акторів щодо врегулювання епідеміологічної ситуації;
- ототожнення назви захворювання із місцем його спалаху («уханський» або «китайський» вірус) та поширення конспірологічних теорій;
- альтернативні політики карантинних обмежень з прив'язкою до демократичних і недемократичних режимів;
- висока інтенсивність згадування імен політиків та низька інтенсивність згадування імен науковців й медиків в новинах про пандемію COVID-19;
- політичні міждержавні суперечки на майданчиках міжнародних організацій під час ухвалення відповідних резолюцій;
- політичний шантаж щодо членства у міжнародній організації (ВООЗ);
- міждержавна конкуренція за першість у винайденні вакцини, вакцинний націоналізм і несправедливий розподіл вакцин між країнами тощо.

РОЗДІЛ 2. ПОЛІТИЗАЦІЯ ПАНДЕМІЇ COVID-19 ЯК ЧИННИК КОНФЛІКТНОСТІ В МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИНАХ

2.1. Конкуруючі наративи щодо джерела походження вірусу SARS-CoV-

2

Після спалаху вірусу SARS-CoV-2 наприкінці грудня 2019 р. в м. Ухань основна увага була зосереджена на виробленні комплексу протиепідемічних заходів на національному та глобальному рівні для зниження темпів його поширення й розуміння характеру передачі та ефективних методів лікування. Однак, вже з перших днів офіційної фіксації випадків захворювання в КНР британська Daily Mail [49] та американська The Washington Times [61] публікували повідомлення про джерела поширення вірусу. Йшлося про можливий інцидент у лабораторії інституту вірусології Уханю та штучне походження вірусу. Така конспірологічна версія дотепер є одним з чотирьох можливих варіантів виникнення SARS-CoV-2 [143, с. 9] та полягає в тому, що коронавірус є секретною розробкою китайського уряду й був поширений за межі лабораторії внаслідок випадкового зараження співробітників під час контакту із тваринним біоматеріалом або навмисного його вивільнення у навколишнє середовище.

Хоча ця версія є «вкрай малоімовірною» [143, с. 9], дії окремих суб'єктів міжнародних відносин у 2020-2022 р., насамперед США та КНР, спрямовані на просування власної візії природи SARS-CoV-2, а також особливості політичної взаємодії з ВООЗ під час офіційного розслідування джерела, постійно сприяли не лише актуалізації припущення про лабораторне походження вірусу, але й заклали основу для політизації пандемії COVID-19. Загострення міждержавних суперечок та зростання недовіри між акторами в контексті підтвердження або спростування вищезгаданої версії обумовили справжню «битву наративів», в якій основними учасниками виступають США та КНР.

Однією з підстав виникнення версії про штучне походження взимку 2020 р. стала реакція китайського уряду на спалах вірусу, що супроводжувалась

введенням цензури в новинах та соціальних мережах на обговорення проблеми та дій влади [32] [62], ув'язненням китайських журналістів за публічне висвітлення умов ізоляції в Ухані [57] та звинуваченнями у навмисному зменшенні даних про рівень захворюваності через недосконалість системи тестування [46]. Іншою підставою для підозри в бік Пекіну стала непрозора співпраця із ВООЗ в грудні 2019 – січні 2020 рр. в контексті інформування про перебіг захворюваності у країні. Оскільки Генеральний директор ВООЗ Т. А. Гебреїсус неодноразово підкреслював швидку реакцію Пекіну на спалах хвороби та оперативну передачу інформації, це викликало підозри щодо «китаїзації» ВООЗ [1] та спрямованості дій керівництва організації в інтересах Пекіну (див. Додаток В, Г) [142]. Однак, жорсткий контроль над інформацією призвів до затримки випуску геному вірусу та надання ВООЗ детальних даних про пацієнтів, їхніх діагностичних тестів й інформації про можливість передачі коронавірусу від людини до людини [50; 69], від чого залежала правильність протиепідемічних рекомендацій ВООЗ державам-членам. Нарешті, третім та найбільш вагомим чинником стала підтримка цієї ідеї 45-м Президентом США [118]. Так, Д. Трамп порівнював коронавірус з нападом Японії на Перл Гарбор у грудні 1941 р. та терористичними атаками проти США 11 вересня 2001 р.: «Ми переживаємо найгіршу атаку на нашу країну. Це найбільша атака, яка з нами траплялася. Це гірше, ніж Перл Гарбор, гірше, ніж Світовий торговий центр» [14]. За його словами, цього всього не сталося б, якби вірус змогли зупинити у «вогнищі поширення» - КНР. Колишній державний секретар США М. Помпео зазначав, що є «величезні докази» того, що коронавірус винайшли у китайській лабораторії, водночас стверджуючи про невизначеність його природи. Потрапляння «коронавірусної тематики» у політичний дискурс є свідченням політизування неполітичного явища.

Після того, як в січні 2020 р. ЗМІ опублікували численні статті про вірогідне винайдення COVID-19 в китайській лабораторії як частини «програми біологічної війни КНР», американські політики з лав Республіканської партії неодноразово виступали з антикитайською риторикою. Так, 30 січня сенатор Том

Коттон звернув увагу Комітету Сенату у справах збройних сил на розташуванні в Ухані єдиної в КНР лабораторії, що може працювати зі смертоносними вірусами, такими як коронавірус [136], а 9 лютого у відповідь на критику своїх заяв послом КНР у США Цуй Тянькаєм заявив, що КНР збрехала про Уханський ринок морепродуктів як джерело коронавірусу, поклав відповідальність за встановлення джерела на «товаришів-комуністів» й закликав Пекін співпрацювати з міжнародною науковою спільнотою [30]. 17 лютого Том Коттон роз'яснив, що випадкове порушення технологічного процесу дослідження коронавірусу, його навмисне вивільнення або розробка як біологічної зброї Пекіном є лише гіпотезами, а не запропонованими ним теоріями змови, спростувати або підтвердити які можливо завдяки доказам, наданими в майбутньому Комуністичною партією КНР [90].

У відповідь на такі звинувачення речник МЗС КНР Чжао Ліцзянь 12 березня припустив, що вірус міг бути занесений до Уханю військовими США під час Всесвітніх ігор військовослужбовців у жовтні 2019 р. [43]. Саме тоді Д. Трамп, який досі прагнув зберегти партнерські торговельно-економічні відносини з Пекіном на фоні епідемії та неодноразово схвально відгукувався про спрямовані на боротьбу з коронавірусом дії Сі Цзіньпіна [83; 98; 108], почав використовувати у власних промовах та дописах у мережі «Твітер» назву «китайський вірус», зробивши це понад 50 разів протягом березня-квітня [70], обурившись та спростувавши звинувачення Ліцзяня. Висловлені напередодні коментарі Радника Президента США з національної безпеки Роберта О'Брасна про те, що приховування КНР вірусу «коштувало міжнародній спільноті двох місяців» [55] були названі 20 березня представником МЗС КНР Геном Шуаном «наклепом на китайський уряд та народ» [73].

Конфлікт між Пекіном та Вашингтоном вийшов на міжнародний рівень, коли 25 березня 2020 р. М. Помпео намагався переконати міністрів закордонних справ G-7 називати вірус не COVID-19, а саме «вірус Уханю», звинувачуючи КНР у дезінформації й приховуванні детальних даних про спалах в Ухані. Внаслідок таких закликів Держсекретаря США та неможливості дійти спільної

згоди, чи варто називати КНР джерелом пандемії COVID-19, дипломатам не вдалось опублікувати комюніке за результатами зустрічі [97]. Протягом квітня антикитайська риторика Д. Трампа лише посилилася: американський лідер ініціює розслідування розвідки для перевірки, чи міг статись витік вірусу з Уханського інституту вірусології [120], та проявляє «високий рівень впевненості» у потенційній правдивості цієї версії, хоча й відмовляється продемонструвати журналістам докази [119].

До загострення проблеми призвело рішення Д. Трампа заморозити виплату членських внесків до ВООЗ через незадоволеність її реагуванням на пандемію й сприяння дезінформації КНР щодо вірусу [64]. ВООЗ, намагаючись деполітизувати пандемію, визнала заяви М. Помпео про Уханський інститут вірусології як джерело SARS-CoV-2 [8] спекулятивними та безпідставними [3]. З цього моменту встановлення походження коронавірусу перетворюється на проблему міжнародної політики, оскільки такі підозри у «китаїзації» ВООЗ, тобто використанні КНР свого збільшеного за останні роки впливу в організації для приховування або викривлення інформації про спалах [1, с. 196-198], призвели до поляризації поглядів на дії Пекіну на початку епідемії.

Для припинення спекуляцій 116 країн в травні 2020 р. підтримали ініціативу Австралії та ЄС провести незалежне розслідування спалаху вірусу та оцінки координованих ВООЗ заходів протидії COVID-19 [76]. Хоча й у пропозиції не згадується назва КНР або Уханю, вона одразу зіткнулась із критикою американських дипломатів, які наполягали на жорсткіших формулюваннях із закликом розслідувати походження вірусу саме в Ухані, та китайського уряду, що вважав такий крок Австралії політичною атакою на КНР [59]. Кількома тижнями раніше посол КНР в Австралії Чен Цзіньє вдавався до погроз бойкоту австралійських споживчих товарів на території КНР у разі надання поштовху розслідуванню [34], що призвело до призупинення імпорту австралійської яловичини [53]. Тим часом до Сенату США було подано законопроект «Закон про відповідальність за COVID-19» («The COVID-19 Accountability Act») про уповноваження Президента США вводити санкції проти КНР у вигляді

заморозки активів й заборони американським фінансовим компаніям надавати кредити китайським підприємствам, якщо Пекін протягом двох місяців не надасть США та ВООЗ звіт про події, що зумовили пандемію COVID-19 [78]. Д. Трамп висунув ультиматум про припинення фінансування та вихід США з ВООЗ у разі непроведення протягом 30 днів реформ, які б продемонстрували її «незалежність від Китаю» [25]. Отже, на цьому етапі спроби деполітизації пандемії не дали бажаного результату, а лише спонукали основних учасників (США і КНР) до рішучішого просування та захисту власних наративів про пандемію, про рівень ескалації яких свідчать заголовки у ЗМІ на кшталт «нова холодна війна вже почалася» [20].

В листопаді 2020 р. представник Міністерства охорони здоров'я та соціальних служб США Гарретт Грігсбі розкритикував опублікований ВООЗ план розслідування причин пандемії спочатку в Ухані, а потім на іншій території КНР та за її межами [139], назвавши дослідження невідповідним мандату ВООЗ, а його умови – такими, що не узгоджувались прозорим чином зі всіма державами-членами організації [121]. В лютому 2021 р. міжнародна експертна група ВООЗ публікує проміжні результати розслідування, відповідно до яких коронавірус передався до людини від тварини-носія через іншу тварину-посередника, майже повністю відкинувши версію про його вивільнення з лабораторії Уханського інституту вірусології [12]. Однак, як повідомив один з учасників місії, австралійський мікробіолог Домінік Дуаєр, китайські науковці не надали критично важливі повні вихідні дані про перших пацієнтів, оскільки лише частина з них відвідувала Уханський ринок морепродуктів [27]. Інша учасниця місії, данська імунологиня Теа Колсен Фішер, назвала розслідування «у високому ступені геополітичним» та таким, що відбувалось в умовах зовнішнього політичного тиску на КНР співпрацювати із ВООЗ [94]. Стурбованість про можливе викривлення проміжних результатів Пекіном одразу висловив Білий дім, зіткнувшись з різкою критикою представників китайського посольства про те, що США завдають шкоди багатосторонньому співробітництву й не повинні «вказувати пальцем» на КНР й інші країни, що

підтримали ВООЗ під час пандемії [140]. В опублікованих наприкінці березня 2021 р. остаточних результатах розслідування [143] попередні висновки залишились незмінними, однак експерти підкреслили, що наданої інформації все ж виявилось недостатньо, аби встановити точне місце Уханського ринку морепродуктів в ланцюгу передачі коронавірусу [7]. Разом із цим, Генеральний директор ВООЗ Т. А. Гебреїсус наголосив, що версію про лабораторне походження коронавірусу розглядатимуть на наступних етапах розслідування.

Водночас увагу ЗМІ до версії про лабораторну природу коронавірусу привертають нові заяви республіканців розвідувального комітету Палати представників США про існування нових «вагомих непрямих доказів» про його лабораторний витік із закликами здійснити більший тиск на КНР. Такими підтвердженнями стали попередження американських дипломатів у 2017 р. про те, що інститут проводить дослідження коронавірусів без дотримання безпекових протоколів, наявність в кількох лабораторних працівників інституту ще восени 2019 р. симптомів, схожих до викликаних SARS-CoV-2, та участь китайських військових у дослідженнях інституту [81]. З огляду на глобальне зростання антикитайських настроїв та розділеність поглядів американських розвідувальних служб на природу вірусу Джозеф Байден наприкінці травня 2021 р. віддав останнім наказ протягом 90 днів підготувати звіт із оцінкою вірогідності лабораторної аварії в Уханському інституті вірусології, пообіцявши співпрацювати з партнерами, щоб змусити КНР брати участь в базованому на доказах міжнародному розслідуванні та надати доступ до даних [109].

Тим часом міжнародна напруга навколо проблеми продовжує зростати: ВООЗ розкритикувало таке втручання американських політиків й закликала «розмежувати науку та політику», оскільки остання «отруєє розслідування» та ставить ВООЗ у ситуацію, за якої неможливо надати очікувані міжнародною спільнотою відповіді [2]. В липні ВООЗ ініціює інспекцію лабораторій Уханю в рамках другого етапу проведення дослідження та, заручившись підтримкою ФРН, закликала КНР до більшої відкритості та співробітництва з міжнародними експертами [13]. Такі плани ВООЗ розкритикував заступник голови Державного

комітету з питань гігієни та охорони здоров'я КНР Цзен Ісінь, назвавши їх «нехтуванням здоровим глуздом і зарозумілим ставленням до науки» та заявивши, що КНР не братиме участі в другому етапі розслідування [11].

В опублікованому наприкінці серпня 2021 р. звіті американські розвідувальні служби не дійшли консенсусу щодо тваринного або лабораторного походження коронавірусу, хоча й більшість з них надали перевагу першому варіанту, та підтвердили, що КНР не розробляла його як біологічну зброю й не знала про нього до спалаху в Ухані [123]. За словами Джозефа Байдена, невизначеність в природі SARS-CoV-2 є результатом перешкоджання Пекіном доступу міжнародних експертів на територію КНР та приховування інформації про перші дні спалаху [110]. За кілька днів після цього, представник КНР у штаб-квартирі ООН в Женеві Чень Сюй направив ВООЗ офіційний запит провести перевірку найбільших американських біолабораторій Форт Детрік та Університету штату Північна Кароліна. За словами дипломата, якщо Вашингтон продовжує наполягати на штучній природі коронавірусу, то й прозорі перевірки повинні відбутись й у таких двох лабораторіях США [48]. В листопаді розсекречений звіт американських розвідувальних служб [126] був названий представником МЗС КНР Ван Веньбіном «політичним та хибним, що не має наукової основи або правдивості», а США - «одержимими політичними маніпуляціями» та такими, що шкодять глобальному науковому співробітництву в сфері боротьби з епідеміями [10].

Наприкінці грудня 2021 р. аналітичний центр Intelligence & Alliance та інститут Taihe публікують звіт під назвою «США несуть відповідальність за глобальне поширення COVID-19», в якому йдеться про те, що саме США найімовірніше є країною походження SARS-CoV-2 та «нульового коронавірусного пацієнта». Відповідно до звіту, вірус набув пандемічного потенціалу через зменшення загрози американськими політиками й поширення ними конспірологічних теорій, невчасно запроваджені протиепідемічні обмеження, зокрема на поїздки всередині країни та за її межі, та численні порушення правил профілактики американськими військовими закордоном [21].

20 грудня Т. А. Гебреїсус вкотре закликав Пекін надати більше інформації про походження коронавірусу та обґрунтував невдачу у його встановленні відсутністю прописаного зобов'язального механізму в чинних Міжнародних медико-санітарних правилах 2005 р. [52].

Початок третього року пандемії COVID-19 ознаменувався законопроектом Джона Кеннеді, Марко Рубіо та ще 14 сенаторів від Республіканської партії США під назвою «Закон про перевірку, розслідування та визначення джерела коронавірусу» («Coronavirus Origin Validation, Investigation, and Determination (COVID) Act of 2022») для притягнення КНР до відповідальності за перешкоджання розслідуванню витоків пандемії. 11 січня політики відкрито звинуватили китайський уряд у «приховуванні правди, що призвело до численних смертей та непотрібних страждань у всьому Світі» і наголосили, що реагування Пекіну можливе лише за «координованого тиску США та міжнародної спільноти». Відповідно до положень документу, США повинні накласти санкції на працівників та лабораторії Китайської академії наук та відповідальних за приховування інформації про спалах SARS-CoV-2 китайських посадовців, а також припинити фінансування будь-яких двосторонніх наукових програм й повністю розірвати співпрацю з Академією у галузі досліджень вірусів за умови, якщо КНР протягом 90 днів не дозволить провести міжнародне розслідування в Уханській лабораторії [88]. 25 січня інші сенатори, Патті Мюррей та Річард Берр, ініціювали створення двопартійної цільової групи з розслідування витоків пандемії та аналізу реакції адміністрацій Дональда Трампа та Джозефа Байдена на неї в межах закону «Про підготовку та реагування на поточні віруси, нові загрози, що виникають, та пандемії» («Prepare for and Respond to Existing Viruses, Emerging New Threats, and Pandemics Act») [115]. Формат роботи такої групи нагадуватиме комісію, створену для розслідування причин терористичного акту 11 вересня 2001 року у США [131]. Таким чином, обидві законодавчі ініціативи є проявами технологічного та органічного політизування проблеми встановлення джерела коронавірусу в політичному дискурсі США відповідно.

Нова хвиля дискусій навколо витоків пандемії відбулась напередодні та під час Зимових олімпійських ігор 2022 року в Пекіні. 3 лютого міжнародна група 20 вчених Сполученого королівства, ФРН, Франції, США, Австралії, Нової Зеландії, Індії та Японії опублікували листа із критикою перешкоджання КНР встановленню джерела вірусу. Блокування Пекіном міжнародного розслідування було названо таким, що підриває благородні олімпійські цінності, зокрема використання спорту для сприяння відкритості та взаємної довіри між країнами й гармонійного розвитку людства, яке буде вразливим до майбутніх пандемій без розуміння джерела виникнення поточної. Вчені засудили урядові заборони китайським науковцям публікувати інформацію про витoki пандемії без попереднього схвалення владою та закликали ВООЗ створити китайським колегам відповідні безпечні умови для обміну даними з іншими країнами [105]. На противагу цьому, 5 лютого Т. А. Гебреїсус зробив чергову спробу деполітизувати пандемію COVID-19, провівши переговори з Прем'єром Державної ради КНР Лі Кецяном та обговоривши необхідність посилення наукової співпраці у встановленні джерела вірусу й досягнення мети вакцинувати 70% населення планети до кінця 2022 року [96].

Повномасштабне вторгнення Російської Федерації на територію України 24 лютого 2022 року започаткувало новий етап політизування проблеми встановлення джерела пандемії COVID-19. В умовах різкого загострення американсько-російських відносин, зумовленого введеннями Вашингтоном проти Москви санкціями, Міністерство оборони РФ, прагнучи виправдати вторгнення, неодноразово заявляло та публікувало «докази» про реалізацію Пентагоном військово-біологічних програм в Україні, зокрема розробку біологічної та хімічної зброї в мережі з 30 лабораторій [19]. В цих лабораторіях нібито проводились експерименти з патогенами, що можуть передаватись від кажанів людині, включно з коронавірусом, для вивчення можливості зараження такими вірусами кажанів, рептилій та птахів для розповсюдження захворювань на російській території та Донбасі [18].

Попри те, що і США, і Україна цілковито заперечили звинувачення РФ [104] [82], такі заяви останньої було підхоплено та використано китайським урядом та ЗМІ для просування свого наративу про пряму причетність США до створення SARS-CoV-2. 8 березня речник МЗС КНР Чжао Ліцзянь закликав США оприлюднити інформацію про те, які віруси зберігаються і які дослідження було з ними проведено в Україні, а також провести міжнародну перевірку 336 американських лабораторій в 30 країнах Світу, вкотре нагадавши про закриту лабораторію армії США Форт Детрік [74].

Підконтрольний Комуністичній партії КНР таблоїд Global Times написав, що США «повинні дати Світові пояснення», навіщо проводили у своїх біолабораторіях в Україні експерименти зі зразками коронавірусу кажанів [137]. Газета China Daily зазначила, що такі дослідження дають «деяку їжу для роздумів», а американські політики «знахабніли», досі стверджуючи, що SARS-CoV-2 просочився з китайської лабораторії, та просто намагались відвернути увагу від біологічної діяльності США в Україні [128]. 23 березня China Daily опублікували статтю Ван Ханьліна, співробітника Інституту міжнародного права Китайської академії суспільних наук, в якій йдеться про те, що біологічні дослідження американських військових в Україні та інших країнах є порушенням Женевських конвенцій 1925 р. та Конвенції про біологічну зброю 1972 р. Оскільки США ратифікували обидва документи, то «чудернацькі» звинувачення КНР у розробці SARS-CoV-2 є безпідставними на фоні таких подвійних стандартів Вашингтону у сфері біологічних досліджень та відмови у проведенні міжнародного розслідування військової лабораторії Форт Детрік, де протягом багатьох років досліджувались коронавіруси [79].

Проведений автором контент-аналіз новинних повідомлень у ЗМІ, виступів і промов американських і китайських політиків і дипломатів дозволив виділити кілька етапів політизування проблеми походження коронавірусу у 2020-2022 рр. Основними критеріями є частота та контекст згадувань SARS-CoV-2:

- I етап (січень-лютий 2020 р.) – поява версії про лабораторне походження SARS-CoV-2 в політичному дискурсі США;

- II етап (березень-квітень 2020 р.) – ескалація американсько-китайського конфлікту наративів навколо проблеми походження вірусу;
- III етап (квітень-травень 2020 р.) – намагання ВООЗ створити глобальний наратив про COVID-19 і послабити напругу у відносинах США-КНР;
- IV етап (серпень 2020 р. – березень 2021 р.) – спроба ВООЗ деполітизувати конкуруючі наративи шляхом проведення міжнародного розслідування джерела коронавірусу;
- V етап (травень 2021 р. – січень 2022 р.) – посилення політизації через проведення США розслідування джерела коронавірусу та загострення відносин КНР-ВООЗ;
- VI етап (лютий 2022 р. – березень 2022 р.) – використання КНР російського наративу про біологічну діяльність США в Україні для звинувачення останньої в створенні коронавірусу.

Відповідно до таблиць 2.1 та 2.2, відтворена хронологія політизування джерела коронавірусу демонструє, що питання встановлення витоків пандемії COVID-19 у американсько-китайських відносинах набуло політичного значення більшою мірою завдяки цілеспрямованому маніпулюванню політиками проблемою, викривленню інформації та дзеркальними звинуваченнями в винайденні вірусу (технологічна політизація), а не завдяки усвідомленню необхідності проведення незалежного міжнародного розслідування та координації зусиль на рівні міжнародних організацій для визначення походження SARS-CoV-2 для кращого розуміння людством шляхів запобігання майбутніх пандемій (органічна політизація).

Таблиця 2.1 – Засоби технологічної та органічної політизації джерела походження вірусу SARS-CoV-2 та пандемії COVID-19 в політичному дискурсі та зовнішній політиці США у 2020-2022 рр.

Засоби технологічної політизації	Засоби органічної політизації
<ul style="list-style-type: none"> • Публікації ЗМІ про коронавірус як біологічну зброю 	<ul style="list-style-type: none"> • Порівняння пандемії COVID-19 за значущістю в історії США із нападом на Перл-Гарбор та

<p>КНР та його винайдення в Уханській лабораторії</p> <ul style="list-style-type: none"> Публічні звинувачення політиків КНР у штучному створенні SARS-CoV-2 та/або покладення повної відповідальності на КНР за перешкоджання встановленню його джерела із частою відмовою продемонструвати відповідні докази Використання Д. Трампом та М. Помпео словосполучень «китайський вірус» та «вірус Уханю» замість «вірус COVID-19» й намагання переконати країни G7 й Ради Безпеки ООН їх використовувати Припинення членських внесків США до ВООЗ, ультиматуми вийти з її складу, недовіра до її звітів про джерело коронавірусу та наполягання на «прокитайському» характері роботи організації Законопроекти «Закон про відповідальність за COVID-19» (травень 2020 р.) та «Закон про перевірку, розслідування та визначення джерела коронавірусу» (січень 2022 р.) 	<p>Терористичним актом 11 вересня 2001 р.</p> <ul style="list-style-type: none"> Проведення адміністрацією Джо Байдена власного розслідування джерела SARS-CoV-2 Створення двопартійної цільової групи з розслідування причин пандемії та аналізу реакції адміністрацій Д. Трампа та Дж. Байдена на неї Участь в обговоренні шляхів подолання наслідків пандемії COVID-19 із країнами G7 та на майданчику Ради Безпеки ООН
---	---

Джерело: складено автором.

Таблиця 2.2 – Засоби технологічної та органічної політизації джерела походження вірусу SARS-CoV-2 та пандемії COVID-19 в політичному дискурсі та зовнішній політиці КНР у 2020-2022 рр.

Засоби технологічної політизації	Засоби органічної політизації
<ul style="list-style-type: none"> Введення цензури в новинах та соціальних мережах на обговорення спалаху SARS-CoV-2 та дій уряду щодо його подолання Публікації в проурядових ЗМІ та висунення не базованих на 	<ul style="list-style-type: none"> Проведення двосторонніх переговорів із Генеральним директором ВООЗ Т. А. Гебреїсусом щодо встановлення джерела вірусу Участь в обговоренні шляхів подолання наслідків пандемії

<p>доказах припущень про причетність США до створення коронавірусу або його занесення армією США до КНР</p> <ul style="list-style-type: none"> • Блокування доступу ВООЗ та міжнародних експертних груп на свою територію для розслідування джерела SARS-CoV-2 • Відмова брати участь у другому етапі розслідування ВООЗ джерела вірусу та критика будь-яких закликів ВООЗ до КНР бути більш прозорими у наданні інформації про перші дні спалаху коронавірусу. • «Торговельна війна» з Австралією як засіб недопущення глобального посилення антикитайської риторики в контексті коронавірусної тематики • Суперечка зі США на майданчику Ради Безпеки ООН щодо зазначення джерела та місця спалаху вірусу й ролі ВООЗ у подоланні пандемії 	<p>COVID-19 на майданчику Ради Безпеки ООН</p>
--	--

Джерело: складено автором.

2.2. «Вакцинний націоналізм» та «вакцинна дипломатія» як інструменти політики

Створення вакцин та масова вакцинація населення вважається основним засобом уповільнення темпів поширення захворювання й завершення пандемії COVID-19. З огляду на глобальний масштаб проблеми та економічні наслідки запроваджених протиепідемічних заходів, винайдення вакцини та/або можливість її якнайшвидшого придбання або отримання у великих кількостях для власних громадян стали пріоритетними напрямками зовнішньої політики кожної країни. Однак, поява таких термінів як «гонитва вакцин», «вакцинний націоналізм» та «вакцинна дипломатія» свідчать, що національні уряди прагнуть

отримати політичні вигоди, інвестуючи в розробку вакцин проти COVID-19 та надаючи їх іншим країнам, перетворивши вакцини на політичний інструмент.

Вищезгадані три поняття розкривають особливості політизації «вакцинного питання». Так, «гонитва вакцин» (з англ. – «vaccine race») - це змагання урядів та іноземних фармацевтичних компаній за першість у винайденні вакцини, що перетворилося на міждержавну конкуренцію за статус найбільшого її постачальника. «Вакцинний націоналізм» проявляється у встановленні монополії на окремі види вакцини урядами держав-виробників та нерівному доступі між високорозвиненими країнами, державами, що розвиваються, й слабо розвиненими країнами, а також є проявом нездатності міжнародної спільноти домовитись про виробництво вакцин. Своєю чергою, «вакцинна дипломатія» - це продаж або безоплатне надання певної кількості доз вакцини іншим державам з метою просування або досягнення стратегічних національних інтересів та поліпшення відносин із ними. В усіх трьох випадках передумовою для політизування «вакцинного питання» є неоднаковий рівень економічного розвитку та науково-технічних можливостей різних країн Світу: якщо США, Канада, Велика Британія, ФРН, РФ, КНР, Індія мають достатньо ресурсів для розробки власної вакцини та/або її закупівлі напряму у виробників, то країни Африки, Близького Сходу та Тихоокеанського регіону можуть розраховувати на отримання вакцин в межах COVAX або індивідуальних програм допомоги вищезазначених країн. В умовах, коли переважна більшість держав Світу мають обмежений доступ до отримання достатньої кількості вакцин для власних громадян, більш потужні країни можуть використовувати їх для підвищення своєї репутації, регіонального й глобального впливу [95] та створення привабливого іміджу «відповідального актора».

Протягом 2020 р. провідні фармацевтичні компанії, науково-дослідні установи та корпорації КНР (Sinovac Biotech, Sinopharm), Сполученого королівства (Oxford Uni-AstraZeneca), США (Moderna, Pfizer, Johnson & Johnson, Novavax), ФРН (BioNtech), РФ (Науково-дослідний інститут епідеміології та мікробіології ім. М. Ф. Гамалії, науковий центр «Вектор» тощо) вели активну

роботу з розробки вакцини проти коронавірусу. Інвестування урядами відповідних країн коштів в дослідження здійснювалось не лише для отримання пріоритетного доступу громадянами до препаратів для стабілізації епідеміологічної ситуації, а й, наприклад, для публічного демонстрування власної технологічної переваги над іншими країнами, у випадку РФ та КНР [93], або для зростання електорального рейтингу напередодні президентських виборів у США, у випадку Д. Трампа [107].

Розташування підприємств виготовлення вакцин на власній території вимагає від урядів формування унікального політичного курсу стосовно необхідності співпраці з іншими країнами для справедливого глобального розподілу препаратів й рівномірної імунізації населення, потреби придбання вакцин для першочергового щеплення власних громадян, надання придбаних доз іншим країнам або пошуку балансу між цими елементами. Сповідування підходу «спершу моя країна» [38, с. 2] відображене концепцією «вакцинного націоналізму», тобто егоїстичними діями національного уряду з отримання першочергового доступу до вакцин шляхом підписання прямих контрактів з фармацевтичними компаніями або ресурсів для їх виробництва на протигагу міжнародному співробітництву та інвестуванню у проведення рівномірної вакцинальної кампанії в різних країнах Світу за координації ВООЗ, ООН, Глобального Альянсу по вакцинах та імунізації й інших міжнародних інституцій у сфері охорони здоров'я [67, с. 5-6; 89; 134]. За даними «Народного альянсу за вакцини», станом на грудень 2020 р. провідні держави, де проживає близько 14% населення Землі, передзамовили 53% усіх запланованих до виробництва вакцин, зокрема 100% доз Moderna й 96% доз Pfizer/BioNTech [41], які ще перебували на третій стадії тестування. Так, більше ніж достатньої кількості доз для щеплення 100% громадян замовили уряди США, Сполученого королівства, ЄС, Австралії, Ізраїлю та Японії, а кількість отриманих доз Канадою вчетверо перевищує розмір її населення [145]. Як наслідок, відмінності в термінах початку вакцинальної кампанії призвели до зростання різниці в темпах її проведення: якщо станом на квітень 2022 року у вищезазначених країнах, КНР та Індії повний курс вакцинації

(дві дози) пройшли 29-89% громадян та 15-65% отримали бустерні дози, то у більшості країн Африки перший показник становить лише 0,1-19% [116] (див. табл. 2.3).

Таблиця 2.3 – Частка населення країн Північної Америки, Європи, Азійсько-Тихоокеанського регіону та Африки, що пройшла повний курс вакцинації (дві дози) та отримали додаткову дозу вакцини проти COVID-19 (станом на 2 квітня 2022 р.), %.

Держава	Повний курс вакцинації / Додаткова доза	Держава	Повний курс вакцинації / Додаткова доза
КНР	89 / 48	Марокко	64 / 17
Іспанія	85 / 52	Єгипет	32 / 1,8
Австралія	84 / 51	ПАР	31 / 3,8
Канада	83 / 49	Ефіопія	19 / 0,3
Японія	80 / 42	Лівія	17 / 1,3
Франція	78 / 54	Алжир	14 / 1,1
Сполучене королівство	74 / 58	Танзанія	5,3 / -
Ізраїль	68 / 58	Нігерія	4,8 / 0,4
США	66 / 29	Мадагаскар	3,9 / 0,1
Індія	61 / 1,6	ДР Конго	0,6 / -

Джерело: складено автором за [116].

На відміну від цього, пріоритетом окремих держав, таких як КНР та РФ стало розширення міжнародного доступу до препаратів власного виробництва як до «глобального суспільного блага» [58], процес чого в медіасередовищі та публіцистиці відомий під назвою «вакцинна дипломатія» [54; 80]. Перетворення Пекіном вакцини на елемент власної м'якої сили охоплює як кредитування для покупки вакцин, так і безоплатне доставлення в понад 100 країн Латинської Америки, Карибського басейну, Південно-Східної Азії та Африки. З одного боку, експорт китайської вакцини став актом посилення дружніх відносин КНР з різними державами, що доти не мали можливості отримати вакцини від інших

країн або в межах ініціативи COVAX. Однак, з іншого боку, такі кроки в багатьох випадках були політично вмотивованими.

По-перше, КНР прагне повернути свій позитивний імідж, зіпсований статусом країни, де відбувся спалах коронавірусу SARS-CoV-2, міжнародною критикою реакції на нього та підозрами у його винайденні в Уханському інституті вірусології. Надаючи вакцини закордон, КНР прагне покращити зовнішній образ країни, а також конкурувати зі США за статус країни-лідера у подоланні пандемії COVID-19: після того, як Джоозеф Байден оголосив мету вакцинувати 70% світового населення до вересня 2022 року та закупити додаткові 500 млн доз вакцини Pfizer/BioNTech для їх надання країнам з низьким рівнем доходу [87], Сі Цзіньпін заявив про передачу африканським державам додаткових 1 млрд вакцин, та реалізацію 10 проєктів у сфері охорони здоров'я, відправлення 1500 медичних експертів та інвестиції щонайменше 10 млрд дол. в Африку [56]. По-друге, це здійснення тиску на національні уряди прийняти вигідні для Пекіну політичні рішення в обмін на отримання вакцин. Так, Гондурас та Парагвай, які визнають Тайвань та стикались зі складнощами через наявність невеликої кількості вакцин, стверджували, що Пекін пропонував доступ до власних вакцин за умови розірвання дипломатичних відносин із Тайбеєм [51]. Варто згадати і ситуацію, коли Україна відкликала власний підпис від заяви щодо ситуації з правами уйгурів в китайській провінції Синьцзянь [28] ніби-то після попереджень Пекіну заблокувати доставлення півмільйона доз CoronaVac [9].

Перетворення КНР вакцини проти COVID-19 на інструмент геополітичного впливу та забезпечення свого позитивного іміджу у різних частинах Світу зустрілось із жорстким опором з боку Австралії, яка претендує на лідерство в регіоні Океанії. Після того як в травні 2020 р. Пекін наклав санкції на ввезення австралійських товарів у відповідь на заклики Канберри провести міжнародне розслідування джерела походження коронавірусу, між країнами виник конфлікт навколо постачання китайських вакцин до Папуа Нової Гвінеї. В липні 2021 р. КНР звинуватила Австралію в погрозах місцевим посадовцям не дозволяти там

використання китайської вакцини Sinopharm, «політичних маніпуляціях, знущаннях та байдужості до здоров'я людей в Папуа-Новій Гвінеї» й підіриві співробітництва між КНР та тихоокеанськими країнами [47; 72].

У березні 2022 р. Прем'єр-міністр Австралії Скотт Моррісон оголосив, що Австралія, будучи історично найбільшим донором гуманітарної допомоги країнам Океанії, в тому числі й вакцин проти COVID-19, змогла перешкодити китайському «вторгненню» на тихоокеанські острови та планам Пекіну там побудувати власну військову базу. За словами політика, КНР прагне збільшити власний вплив в Тихоокеанському регіоні пропонуючи острівним державам кредити на вигідних умовах, допомогу з імунізацією населення китайськими вакцинами та постачаючи військове обладнання до Соломонових островів для стабілізації ситуації із протестами в країні та Фіджі [35]. Потенційне укладення у квітні 2022 р. китайсько-соломонської безпекової угоди, що уможливить розташування китайських військових кораблів та поліції на Соломонових островах в обмін на підтримку безпеки і громадського порядку в країні [106] мобілізували зусилля країн-учасниць Чотиристороннього діалогу з безпеки в Індо-Тихоокеанському регіоні щодо запевнення лідерів країн Океанії у своїй можливості доставляти їм вакцини проти COVID-19 та гуманітарну допомогу для підтримки регіональної безпеки [37]. Уряди США, Австралії, Індії та Японії прагнуть таким чином викоринити можливість використання Пекіном китайських вакцин як інструменту примусу та попередити мілітаризацію держав Тихого океану.

Не надто успішні спроби оголосити про власне лідерство у сфері охорони здоров'я здійснювала РФ. Повідомивши про реєстрацію першої у Світі вакцини від коронавірусу «Спутник V» вже у серпні 2020 р. [24], Москва, як і Пекін, намагалась збалансувати проведення вакцинальної кампанії громадян та просування власних вакцин закордоном для посилення двосторонніх відносин як з дружніми країнами (Білорусь, Монголія, Туркменістан, Казахстан, Узбекистан), так і державами, що розвиваються та мали обмежений доступ до інших вакцин через вищезазначений «вакцинний націоналізм» західних країн

(Туреччина, Сербія, Іран, Бразилія, Аргентина, ПАР, Єгипет, В'єтнам тощо), домовившись про виробництво «Спутнику V» на території щонайменше 12 з них [29]. Однак з огляду на таку швидкість винайдення вакцини виникли сумніви щодо її якості. Про це свідчить невизнання (станом на квітень 2022 р.) ВООЗ та Європейським агентством з лікарських засобів російського «Спутнику V» через ненадання Москвою в повному обсязі необхідної для реєстрації вакцини інформації та виявлення ряду порушень у виробництві [23]. Запланований на 7 березня 2022 р. візит представників ВООЗ до Росії для здійснення додаткових перевірок для надання дозволу використання «Спутнику V» в екстрених випадках було відкладено на невизначений час через логістичні складнощі (скасування авіарейсів, неможливості використання кредитних карток на території РФ тощо) у зв'язку з російським вторгненням в Україну [113]. Як наслідок, через проведення політики «взаємного визнання вакцин» та скарг уряду РФ в сторону європейських країн про навмисний недопуск російських вакцин на міжнародний ринок й «політизуванні на здоров'ї людей» [22], РФ не дозволяє використання іноземних вакцин на власній території та відмовилась від фінансової участі в міжнародній ініціативі COVAX. Щобільше, Москва продемонструвала обмежену здатність постачати вакцини відповідно до укладених двосторонніх домовленостей з Іраном, Гватемалою, Гондурасом, Болівією, Мексикою, Аргентиною, Анголою та Ганою через неможливість в короткі терміни налагодити повномасштабне комерційне виробництво «Спутнику V» закордоном та переоцінення технологічних потужностей країн-партнерів [66].

Окрім США, КНР, РФ та Австралії, до вакцинної дипломатії під час пандемії COVID-19 вдавалась Індія та Японія. Оголосивши 2 січня 2021 р. про створення власної вакцини Covaxin, індійський уряд заснував ініціативу «Vaccine Maitri» із глобального забезпечення вакцинами проти COVID-19 [133]: станом на березень 2022 р. було експортовано понад 170 млн доз на грантовій або комерційній основі та через COVAX у 98 держав, найбільшими імпортерами серед яких є Бутан, Афганістан, Непал, Бангладеш, Шрі-Ланка, М'янма,

Мальдіви, Нігерія, Австралія, Індонезія та Нідерланди [132]. Своєю чергою, Японія, побоюючись впливу КНР на виробництво та розповсюдження вакцин в Азії, доставила понад 23 млн доз AstraZeneca через COVAX та двосторонні угоди до Індонезії, Малайзії, Філіппін, Таїланду, В'єтнаму, країн Океанії та Тайваню [85]. Тайбей, скаржачись, що втручання Пекіну заблокувало укладення угоди із компанією BioNTech, назвав пожертвування вакцин Токіо проявом «непохитності дружби між Тайванем та Японією», яка є одним з головних «партнерів по свободі та демократії» [86].

Таким чином, міжнародне співробітництво щодо встановлення джерела походження вірусу SARS-CoV-2 й винайдення та розподілу вакцини проти COVID-19 підривалось зумисними діями різних акторів, насамперед США та КНР, спрямованих на отримання політичної вигоди та посилення своїх позицій на міжнародній арені шляхом маніпулювання причинами пандемії COVID-19 та перетворення вакцини на інструмент політики. За майже два роки несумісність поглядів на природу нового коронавірусу та визначення національних інтересів отримання першочергового доступу до вакцини вище за рівний доступ до неї всіх країн та демонстрування свого науково-технічного лідерства у її винайденні, виробництві та передачі іншим державам призвели до зростання конфліктності у міжнародних відносинах, що надає можливість стверджувати про пандемію COVID-19 як політизоване явище.

РОЗДІЛ 3. ПОЛІТИЗАЦІЯ ПАНДЕМІЇ COVID-19 ЯК ПРОЯВ КРИЗИ ГЛОБАЛЬНОГО УПРАВЛІННЯ

3.1. Оперативне реагування ВООЗ на поширення пандемії

Координація міжурядового співробітництва щодо вироблення та реалізації оптимальних шляхів подолання пандемії COVID-19 як транскордонної загрози відбувається на рівні міжнародних організацій та інституцій системи ООН. Так, відповідальність за управління сферою охорони здоров'я та забезпечення міжнародного режиму контролю над розповсюдження вірусів покладена на ВООЗ відповідно до Статуту організації [60, с. 1-2] та Міжнародних медико-санітарних правил 2005 р. [17, с. 1]. Однак на тлі стрімкого поширення SARS-CoV-2 деякі уряди публічно критикували ВООЗ за нездатність запобігти поширенню вірусу за межі КНР та неправильну оцінку його загрози людству в перші тижні після спалаху в Ухані. Подібні обвинувачення виникли через підозру надмірного впливу Пекіну на діяльність організації, підставами для якої стали:

- повна довіра до офіційної наданої китайськими політиками інформації про джерело походження і характер поширення вірусу, зокрема про відкидання можливості його передачі від людини до людини, та ігнорування наведених Тайванем доказів про протилежне через розгляд острова як «китайської провінції» [141];
- поширення хибних рекомендацій іноземним державам не застосовувати обмеження на торгівлю та транспортне сполучення із КНР та іншими постраждалими країнами з огляду на «неефективність» таких заходів і їх «значний економічний та соціальний вплив» у лютому 2020 р. [127];
- зволікання з оголошенням «надзвичайної ситуації в галузі охорони здоров'я, що викликає міжнародне занепокоєння», та вірусу COVID-19 як «глобальної пандемії» в березні 2020 року;

- постійну зміну й адаптування правил і необхідності використання ЗІЗ та соціального дистанціювання для профілактики вірусу, що спричиняло хвилю дезінформації всередині суспільств багатьох країн Світу [114];
- численні схвальні відгуки Генерального директора ВООЗ Т. А. Гебреїсуса про швидкість реакції і лідерство КНР в протидії вірусу (див. Додаток В, Г) [142].

Об'єктивними вагомими підставами для звинувачень у «китаїзації» ВООЗ стали також збільшене на 52% китайське фінансування, спільна реалізація ініційованих КНР проєктів зі створення глобальної системи охорони здоров'я за керівництва ВООЗ («Health Silk Road») [138] та заборона Тайваню брати участь у Всесвітній асамблеї охорони здоров'я 2020 р. Попри успішні дії Тайбею в боротьбі з вірусом [112], такий крок став наслідком політичного тиску уряду КНР щодо обмеження членства Тайваню у ВООЗ та агенціях ООН як повноцінно, так і в ролі країни-спостерігача [77], через просування ідеї «єдиного Китаю» [111]. Усі звинувачення КНР у здійсненні політичного впливу на ВООЗ підтвердились демонстративним ігноруванням питання перегляду статусу Тайваню в організації старшим радником Генерального директора ВООЗ Брюсом Ейлвардом у березні 2020 р. [135]. Хоча й США вдалось сформувати коаліцію з-поміж ключових союзників (Японії [84], Канади [42], ЄС [71], Франції, Сполученого королівства, ФРН, Австралії тощо) на захист правосуб'єктності Тайваню та відновлення його права брати участь в асамблеї [130], одностайної позиції щодо заангажованості ВООЗ міжнародній спільноті дійти не вдалось. Якщо США [65], Японія [100] та Тайвань [144] звинувачували ВООЗ в «упередженості та залежності від КНР», «некомпетентності в реагуванні та оцінці загрози» і «сприянні китайській владі у приховуванні інформації про новий вірус» та КНР у «злісних діях щодо замовчування інформації про вірус та його походження» й «підриві довіри і ефективності ВООЗ», то РФ та держави G20 ставали на її захист та прагнули «закріпити повноваження ВООЗ по координації міжнародної боротьби з пандемією» [15]. Це створило додаткову основу для нової конфронтації США з КНР під час пандемії.

З іншого боку, така ситуація вкотре виявила інституційні недоліки ВООЗ та актуалізувала необхідність її реформування для підвищення потенціалу реагування на майбутні пандемії. По-перше, ВООЗ не є наднаціональною установою, тому її діяльність залежить виключно від політичної волі держав-членів. По-друге, це непропорційна структура добровільного та обов'язкового фінансування, що уможливила використання Д. Трампом припинення майже 15% американського фінансування як ультиматум ВООЗ та КНР. По-третє, ВООЗ не може наказувати державам-членам вдаватись до певних дій, прикладом чого є довготривале ненадання китайським урядом міжнародній експертній групі доступу провести розслідування джерела походження вірусу, а її рішення носять необов'язковий до виконання характер. З огляду на це необхідним кроком також є комплексне реформування Міжнародних медико-санітарних правил, що повинно обов'язково включати створення механізму дотримання державами взятих зобов'язань щодо прозорого обміну інформацією та накладення санкцій проти країн, що не дотримались свого мандату або несвоечасно та неправдивим чином інформували Секретаріат ВООЗ про спалах, а також деталізацію поточної однорівневої системи класифікації надзвичайних ситуацій у сфері охорони здоров'я із додаванням покрокових проміжних варіантів оцінки небезпечності спалаху, оскільки поточна система дозволила оцінити реальний потенціал поширення коронавірусу лише в кількаденному, а не кількатижневому часовому проміжку.

Сутність політичної ситуації, що виникла навколо оперативності реагування ВООЗ та її взаємодії із КНР, полягає в перенесенні політичної конкуренції США і КНР на майданчик ВООЗ та її перетворенні на об'єкт просування геополітичних інтересів. Якщо метою США було обмеження впливу КНР у міжнародних організаціях, що зростає останнім часом, то КНР використовувала американські звинувачення для демонстрування «агресивності» зовнішньої політики США. Американсько-китайський конфлікт інтересів навколо ВООЗ продемонстрував, що обидві країни прагнуть використовувати організацію радше як інструмент посилення своїх позицій на міжнародній арені, аніж як можливість спільними

зусиллями двох найпотужніших акторів міжнародних відносин приборкати поширення коронавірусу та використати свій науково-технологічний потенціал для встановлення його джерела походження. Відтак ВООЗ опинилась у фокусі політизації пандемії COVID-19. Це призвело до часткової втрати іміджу та довіри до установи й обмеження її здатності повноцінно виступити міжнародним координувальним органом в боротьбі з пандемією.

3.2. Суперечки навколо ухвалення резолюції S/RES/2532 (2020)

Рада Безпеки ООН стала одним з міжнародних майданчиків, де градус політизації пандемії позначився на можливості оперативно ухвалювати рішення. Цілеспрямоване маніпулювання темою пандемії її державами-членами мало на меті реалізацію зовнішньополітичних інтересів та використання засідань Ради Безпеки для просування власного погляду на шляхи боротьби з проблемою [36]. Неможливість досягнути консенсус і сформувати спільне бачення на початковому етапі пандемії призвела до зміщення фокусу та перетворення неефективності Ради Безпеки ООН на предмет політичних дискусій про реальну здатність інституції врегульовувати подібні потенційні глобальні загрози в майбутньому [44; 75].

Відповідно до розділів V та VII Статуту ООН, Рада Безпеки ООН є єдиним уповноваженим приймати обов'язкові рішення для усіх держав-членів органом у питаннях визначення загроз міжнародному миру, стабільності, безпеці та забезпечувати їх виконання шляхом застосування санкцій або військової сили [45; 124], що робить його місцем координації світових зусиль щодо розв'язання глобальних проблем у найширшому розумінні поняття «безпека». Варто зазначити, що врегулювання пандемії COVID-19 як біологічної загрози не перебувало у прямій компетентності Ради Безпеки, на відміну від ВООЗ, але потреба сформувати загальну реакцію органу на фоні загострення політичних

відносин та суперечок щодо вірусу серед держав-членів інституції підштовхнули її до активної діяльності щодо пом'якшення гуманітарних наслідків пандемії.

Зволікання із відповіддю стало першим аргументом на користь твердження про недостатню продуктивність роботи Ради Безпеки. Від моменту проголошення ВООЗ пандемії COVID-19 та закликів Генерального секретаря ООН до «негайного глобального припинення вогню» 23 березня 2020 р. [117] до ухвалення установою першої резолюції S/RES/2532 (2020) 01 липня 2020 р. [101] минуло понад три місяці, протягом яких неодноразово лунали заклики до членів Ради Безпеки ухвалити глобальний план реагування та захистити мільйони людей, що постраждали внаслідок військових конфліктів [68]. Результатом ухвалення резолюції стало визначення загрози COVID-19 міжнародному миру та безпеці й вимога всеосяжного припинення військових дій і встановлення гуманітарних пауз у військових конфліктах терміном щонайменше на 90 днів [101, с. 2]. Детальний аналіз процесу прийняття цієї резолюції [31] показує, що геополітичне протистояння між США та КНР стало основною причиною затримки у реагуванні органу.

Обов'язкова згадка про виключну роль ВООЗ у протидії пандемії, на якій наполягала КНР, була неприйнятною для дипломатів США на тлі підозр у її «китаїзації». Американська дипломатія намагалась чинити тиск на Раду Безпеки ООН для просування назви «Уханський вірус» або «китайський вірус» та звинувачення КНР у приховуванні даних. Попри те, що США вчергове не погоджувались із варіантом непрямого посилення на ВООЗ, а саме «систему ООН, включаючи спеціалізовані установи охорони здоров'я», запропонованим Францією та Тунісом [129], держави дійшли консенсусу щодо позначення факту розгляду Радою Безпеки резолюції Генеральної Асамблеї ООН 74/270 «Глобальна солідарність у боротьбі з коронавірусним захворюванням 2019 року (COVID-19)» від 02 квітня 2020 р. [101, с. 1], де вже йшлося про визначальну роль ВООЗ у «координації глобальної реакції з метою контролю та стримування поширення COVID-19» [102, с. 1] та ухвалити резолюцію 01 липня 2020 р.

Між США та КНР виникла суперечка щодо зазначення джерела і місця походження вірусу: американські дипломати наполягали на обов'язковому включенні цих двох питань у майбутню резолюцію, а китайські – виступали проти [63]. Це виявило проблему різного сприйняття пандемії COVID-19 на рівні міжнародних організацій, оскільки США та КНР розглядають засідання органу як можливість вкотре звинуватити один одного у походженні вірусу, а не як шанс врегулювати таку загрозу [122]. Ситуація ускладнювалась також блокуванням ПАР, РФ та КНР ініціативи Естонії визнання Радою Безпеки пандемії загрозою міжнародному миру та безпеці. На початку пандемії саме ці три держави не розглядали вірус у вищезазначених категоріях загрози та були переконані щодо недоцільності розгляду боротьби з COVID-19 на майданчику Ради Безпеки ООН, оскільки врегулювання біологічних проблем знаходиться у повній компетенції саме ВООЗ [92; 125].

Такі труднощі в досягненні консенсусу між державами Ради Безпеки ООН призвели до зниження ролі інституції у системі ООН та розглядались як частина відсутності широкої відповіді ООН на пандемію COVID-19 на її початку. Політичні суперечки повністю знівелювали їхню здатність виступити лідерами міжнародної спільноти та запропонувати власну візію боротьби із пандемією, на яку би пристали інші країни. Через це у Раді Безпеки ООН утворився «(гео)політичний вакуум» лідерства [91; 92], питання заповнення якого означало не лише посилення політичного впливу певною державою у системі ООН, але й часткове послаблення такого політичного впливу США в більшості багатосторонніх структур.

Це вкотре підтвердилось 24 вересня 2020 р. на віртуальному засіданні міністрів закордонних справ країн Ради Безпеки, присвяченому обговоренню глобального управління після пандемії COVID-19, в рамках 75-ї Генеральної Асамблеї ООН. Після того, як Генеральний секретар ООН Антоніу Гутерреш назвав пандемію «випробуванням для міжнародного співробітництва, що було провалене» й «результатом відсутності глобальної єдності та солідарності» [40], одразу між трьома постійними членами, РФ, КНР та США, спалахнула суперечка

щодо різних її аспектів. Китайський МЗС Ван Ї розкритикував країни, що перешкоджають перетворенню вакцини про COVID-19 на «глобальне суспільне благо» й не можуть «відмовитись від менталітету часів Холодної війни та ідеологічних упереджень». У своєму виступі МЗС РФ Сергій Лавров наголосив на спробах окремих країн використати пандемію для просування поточних інтересів з метою «зведення рахунків з геополітичними конкурентами». Представниця США в ООН Келлі Крафт сприйняла їхні твердження як політичну образу Вашингтону, у відповідь процитувавши Дональда Трампа, що для побудови кращого майбутнього «потрібно притягнути до відповідальності країну, що випустила цю чуму на світ – КНР» та зазначивши, що саме рішення Комуністичної партії КНР приховати SARS-CoV-2, мінімізувати його небезпеку та перешкодити науковій співпраці стали каталізаторами перетворення локальної епідемії в глобальну пандемію. Наприкінці зустрічі Представник КНР при ООН Чжан Цзюнь назвав дії США «зловживанням платформою ООН та Ради Безпеки для розповсюдження політичного вірусу, дезінформації та створення протиріч» та рішуче заперечив усі звинувачення Крафт, схарактеризувавши їх як спробу перекласти відповідальність на КНР за провал американського уряду в боротьбі з пандемією. Представник РФ при ООН Василь Небензя, ставши на бік Пекіну, висловив жаль стосовно такого використання США засідання Ради Безпеки ООН для «висунення безпідставних звинувачень» Пекіну [33].

Таким чином, трактування пандемії коронавірусу як загрози міжнародному миру та безпеці було об'єктивно перебільшеним, а спроба розв'язати цю проблему та планувати управління майбутніми пандеміями на майданчику Ради Безпеки ООН – недоцільною. Відсутність консенсусу серед держав-членів органу не є результатом виникнення пандемії, а цілеспрямоване перенесення протистояння між США та КНР з рівня двосторонніх відносин на майданчики міжнародних організацій та спроба розділити держави Ради Безпеки на «протиборчі табори» на свою підтримку лише поглибили політизацію пандемії COVID-19.

ВИСНОВКИ

Політизація неполітичних явищ і процесів є характерною ознакою сучасних міжнародних відносин. Даний концепт застосовується для опису перенесення неполітичних суспільно значущих проблем з відповідної соціальної області в політичну площину, внаслідок чого вони опиняються у фокусі активного обговорення та багатосторонніх відносин. Включення таких питань до політичного порядку денного може відбуватись природним способом (органічна політизація). Однак у більшості випадків політизація має саме технологічний характер як прояв цілеспрямованого перетворення акторами окремих аспектів проблеми на предмет політичних спекуляцій для посилення своїх позицій або дискредитації іміджу інших суб'єктів на міжнародній арені.

Технологічна політизація відбувається на тактичному рівні (оперативне середовище для посилення конкуренції та урізноманітнення її форм) та стратегічному рівні в умовах теперішніх конфліктів, надаючи їх учасникам додаткові інструменти боротьби. Тому політизацію пандемії COVID-19 неможливо розглядати безвідносно від торговельно-економічного, політичного та геополітичного суперництва США і КНР.

Політизація пандемії COVID-19 створила для основних учасників конфлікту додаткові політичні інструменти у міждержавних відносинах. Саме під таким кутом зору розглядаються «гонитва вакцин», «вакцинний націоналізм», «вакцинна дипломатія» - поняття, що є «продуктами» політизації пандемії COVID-19, оскільки вакцини перетворились для урядів на елемент м'якої сили, можливість продемонструвати власне науково-технічне лідерство та отримати політичні вигоди у вигляді покращення іміджу.

Основними етапами технологічної політизації на прикладі пандемії COVID-19 є:

- 1) переміщення неполітичної проблеми зі сфери охорони здоров'я в національний політичний дискурс;
- 2) створення конкурентних наративів навколо окремих аспектів теми, зокрема встановлення джерела вірусу, прозорості у передачі інформації

- про його характер поширення та рівень захворюваності ВООЗ і міжнародній спільноті або ролі інших суб'єктів у подоланні пандемії;
- 3) висунення ультиматумів іншим суб'єктам (державним лідерам, країнам та міжнародним організаціям) за умови виникнення перешкод для прагматичного досягнення власних політичних інтересів;
 - 4) першочергова реалізація національних інтересів над колективним прагненням якнайшвидшого подолання проблеми, в тому числі шляхом координації зусиль з окремими країнами в рамках теперішніх форматів регіонального партнерства;
 - 5) політична боротьба навколо ухвалення резолюцій, спрямованих на подолання гуманітарних наслідків пандемії, на майданчиках найбільших міжнародних організацій.

Політизація пандемії COVID-19 окреслила кризовий стан системи глобального управління та обмежені можливості міжнародного співробітництва у розв'язанні глобальних проблем. Якщо критика ВООЗ, зумовлена підозрами в «прокитайському» характері діяльності, стосувалась її нездатності запобігти поширенню вірусу як відповідальної за управління сферою охорони здоров'я в планетарному масштабі установи, то розгляд пандемії як загрози міжнародній безпеці в Раді Безпеки ООН був невдалою спробою політичного врегулювання кризи в контексті поглиблення суперечностей між США й КНР та поляризації поглядів інших країн щодо коронавірусу. Наслідком обох ситуацій стало виникнення сумнівів щодо реальної можливості ВООЗ та Ради Безпеки ООН ефективно долати подібні глобальні виклики у галузі охорони здоров'я в майбутньому та актуалізація необхідності негайного реформування як самих органів, так і нормативно-правової основи їхньої діяльності.

Політизація пандемії COVID-19 триває дотепер. Впродовж майже двох з половиною років політизація лише посилювала конфліктність у міжнародних відносинах і тепер сама по собі (безвідносно поширення коронавірусу) перетворилась на проблему глобального масштабу. Політизація пандемії сприяла залученню в американсько-китайський конфлікт низки інших країн,

зокрема РФ, Сполученого королівства, Франції, Естонії, ПАР, Австралії, Канади, ФРН та Японії. Кожна з цих держав висловлювала повну або часткову підтримку діям Пекіну та Вашингтону або поділяли погляди на створені ними наративи щодо джерела походження SARS-CoV-2, водночас закликаючи до проведення об'єктивного міжнародного розслідування причин пандемії COVID-19. Складнощі у пошуку консенсусу та домінування прагматизму в зовнішній політиці виявили, що найбільші країни Світу, зокрема США і КНР, не готові поступатися власними політичними інтересами на користь міжнародного співробітництва для пришвидшення подолання поточної пандемії, ставлячи за пріоритет пошук нових можливостей довести правильність власних дій й хибність політики опонента та підсилення свого політичного впливу на міжнародній арені.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Берегута В. В. «Китайський» фактор у діяльності ВООЗ в умовах пандемії COVID-19: прихильність до КНР або інституціональна обмеженість повноважень?. *Травневі студії: історія, міжнародні відносини, філософія: Збірник матеріалів III Міжнародної наукової конференції студентів та молодих вчених «Травневі студії 2021: історія, міжнародні відносини, філософія»* / за ред. Ю. Т. Темірова. Вип. 6. Вінниця: ДонНУ ім. Василя Стуса, 2021. С. 196–201.
2. ВОЗ против вмешательства политиков в расследование происхождения коронавируса. Deutsche Welle. 2021. URL: <https://www.dw.com/ru/voz-protiv-vmeshatelstva-politikov-v-rassledovanie-proishozhdenija-koronavirusa/a-57710950>.
3. ВООЗ назвала спекулятивною заяву США про лабораторне походження коронавірусу. Інтерфакс-Україна. 2020. URL: <https://interfax.com.ua/news/general/660060.html>.
4. Данилов М. В. Институты, механизмы и технологии политизации общества в постсоветской России (1990-е – 2000-е годы) : дис. канд. політ. наук : 23.00.02. Саратов, 2015. 477 с.
5. Данилов М. В. Политизация современного общества: теоретические и прикладные аспекты. *Правовая политика и правовая жизнь*. 2010. №1. С. 44–47.
6. Данилов М. В. Явление «политизации» в современном обществе: постановка исследовательской проблемы. *Известия Саратовского университета. Новая серия. Серия Социология. Политология*. 2009. №9 (1). С. 92–96.
7. Доклад ВОЗ: коронавирус вряд ли был создан в лаборатории. Он передан от летучих мышей. BBC News Русская служба. 2021. URL: <https://www.bbc.com/russian/news-56570216>.

8. «Є докази лабораторного походження коронавірусу» - держсекретар США. BBC News Україна. 2020. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/news-52526662>.
9. Китай міг натиснути на Україну вакциною щодо захисту прав уйгурів – ЗМІ. BBC News Україна. 2021. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/news-57621958>.
10. Китай назвал ненаучными и лживыми выводы разведки США о происхождении COVID-19. Интерфакс. 2021. URL: <https://www.interfax.ru/world/800671>.
11. Китай отказался участвовать в расследовании ВОЗ о происхождении Sars-CoV-2. Deutsche Welle. 2021. URL: <https://www.dw.com/ru/kitaj-otkazalsja-uchastvovat-vo-vtorom-jetape-rassledovanija-voz-o-proishozhdenii-covid-19/a-58587464>.
12. Коронавирус в мире: эксперты ВОЗ в Ухане исключили лабораторную природу ковида. BBC News Русская служба. 2021. URL: <https://www.bbc.com/russian/news-55986084>.
13. Коронавирус: ФРГ и глава ВОЗ усиливают давление на Китай. Deutsche Welle. 2021. URL: <https://www.dw.com/ru/coronavirus-frg-i-voz-usilivajut-davlenie-na-kitaj/a-58286522>.
14. Коронавірус - це гірше, ніж атаки 11 вересня, каже Трамп. BBC News Україна. 2020. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/news-52570292>.
15. Кремль не поддержал Трампа в критике ВОЗ. Российская газета. 2020. URL: <https://rg.ru/2020/04/15/kreml-ne-podderzhal-trampa-v-kritike-voz.html>.
16. Лебедев В. С. «Политизация религии в современном мире: концептуализация проблемы». *Политэкс*. 2015. №11. С. 192–198.
17. Международные медико-санитарные правила (2005 г.). Второе издание – Женева: Всемирная организация здравоохранения, 2008. 90 с.
18. Минобороны раскрыло подробности военно-биологической деятельности США на Украине. Известия. 2022. URL: <https://iz.ru/1303196/2022-03->

- 10/minoborony-raskrylo-podrobnosti-voenno-biologicheskoi-deiatelnosti-ssha-na-ukraine.
- 19.МО РФ нашло на Украине сеть из 30 биолaborаторий, работавших по заказу США. Москва24. 2022. URL: <https://www.m24.ru/news/bezopasnost/07032022/438125>.
- 20.«Нова холодна війна вже почалася». Чи змусять Китай заплатити за пандемію?. BBC News Україна. 2020. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/features-52560799>.
- 21.Полный текст исследовательского отчета об ответственности США за глобальное распространение COVID-19. Синьхуа Новости. 2021. URL: http://russian.news.cn/2021-12/25/c_1310392375.htm.
- 22.Российские политики выступили за взаимное признание зарубежных вакцин. Regnum. 2021. URL: <https://regnum.ru/news/3453495.html>.
- 23.Россия не предоставила ВОЗ всю информацию для сертификации «Спутник V». Deutsche Welle. 2021. URL: <https://www.dw.com/ru/rossija-ne-predostavila-voz-vsju-informaciju-dlja-sertifikacii-sputnik-v/a-60121905>.
- 24.Россия первой в мире зарегистрировала вакцину от коронавируса. Интерфакс. 2020. URL: <https://www.interfax.ru/russia/721241>.
- 25.Трамп оголосив ультиматум ВООЗ і погрожує виходом з організації. Deutsche Welle. 2020. URL: <https://p.dw.com/p/3cRwM>.
- 26.Филиппова Л. Е. «Политизация» vs «деполитизация»: поиск альтернативных стратегических проектов и возможности структурирования политического поля. *Политическая наука*. 2018. №2. С. 95–115.
- 27.Член миссии ВОЗ в Ухане: Китай раскрыл не все данные о начале вспышки коронавируса. BBC News Русская служба. 2021. URL: <https://www.bbc.com/russian/news-56056453>.
- 28.Щодо участі делегації України у 47-й сесії Ради ООН з прав людини. Постійне представництво України при відділенні ООН та інших міжнародних організаціях у Женеві. 2021. URL:

- <https://geneva.mfa.gov.ua/news/shchodo-uchasti-delegaciyi-ukrayini-u-47-j-sesiyi-radi-oon-z-prav-lyudini?fbclid=IwAR3JzoRXhheF5cfX6qGMcr0rrPch2qxnBQoAXKboTSH-y93XmZRmKsImco4>.
29. Экспансия «Спутника»: где производят и уже используют российскую вакцину от коронавируса. BBC News Русская служба. 2021. URL: <https://www.bbc.com/russian/features-56675724>.
 30. «.@ambcuitianki, here's what's not a conspiracy, not a theory...». Twitter (Tom Cotton). 2020. URL: <https://twitter.com/SenTomCotton/status/1226549890160963594>.
 31. Arcari M. COVID-19 and multilateral governance at the United Nations between risk-prevention, procedural adaptation and feeble response. Some thoughts in the aftermath of Security Council Resolution 2532 (2020) on COVID-19. *Questions of International Law*. 2020. URL: <http://www.qil-qdi.org/forthcoming-11/>.
 32. As China Cracks Down on Coronavirus Coverage, Journalists Fight Back. The New York Times. 2020. URL: <https://www.nytimes.com/2020/03/14/business/media/coronavirus-china-journalists.html>.
 33. At UN, China, Russia and US clash over pandemic responses. The Associated Press. 2020. URL: <https://apnews.com/article/virus-outbreak-wang-yi-united-states-antonio-guterres-russia-38dc347cba1f35723757d666df118e79>.
 34. Australia's diplomatic spat with China over coronavirus investigation approaches farce. ABC News. 2020. URL: <https://www.abc.net.au/news/2020-04-29/china-australia-coronavirus-spat-approaches-farce/12196804>.
 35. Australia's vaccine diplomacy in Pacific islands wards off Beijing, prime minister says. Reuters. 2022. URL: <https://www.reuters.com/world/asia-pacific/australias-vaccine-diplomacy-pacific-islands-wards-off-beijing-pm-morrison-2022-03-13/>.

36. Berehuta V. The United Nations Security Council in the light of the politicization of the COVID-19 pandemic. *5-th International Scientific Conference for Bachelor, Master, Graduate Students and Young Researchers "Topical Issues of Humanities, Technical and Natural Sciences" (25 March 2021): [Book of Abstracts]* / Ed. board V.I. Kalinichenko (Ed. in Chief) et al. Vinnytsia: Vasyl' Stus DonNU, 2021. 361 p. P. 24-29.
37. Blinken to meet Pacific islands leaders balancing China and west. Reuters. 2022. URL: <https://www.reuters.com/world/asia-pacific/blinken-meet-pacific-islands-leaders-balancing-china-west-2022-02-09/>.
38. Bollyky T., Bown C. The Tragedy of Vaccine Nationalism. Foreign Affairs. – 2020. URL: <https://www.foreignaffairs.com/articles/united-states/2020-07-27/vaccine-nationalism-pandemic>.
39. Bolsen T., Druckman J., Cook F. The Politicization of Science and Support for Scientific Innovations. Evanston: Institute for Policy Research Northwestern University, 2013. 28 p.
40. Briefing to the Security Council on Global Governance Post-COVID-19 (António Guterres). United Nations. 2020. URL: <https://www.un.org/sg/en/content/sg/speeches/2020-09-24/briefing-security-council-global-governance-post-covid-19>
41. Campaigners warn that 9 out of 10 people in poor countries are set to miss out on COVID-19 vaccine next year. Oxfam International. 2020. URL: <https://www.oxfam.org/en/press-releases/campaigners-warn-9-out-10-people-poor-countries-are-set-miss-out-covid-19-vaccine>.
42. Canada's Trudeau supports Taiwan involvement in WHO. Taiwan News. 2020. URL: <https://www.taiwannews.com.tw/en/news/3867144>.
43. «2/2 CDC was caught on the spot...». Twitter (Lijian Zhao). 2020. URL: <https://twitter.com/zlj517/status/1238111898828066823>.
44. Charbonneau B. The United Nations Security Council fails the COVID-19 test: Bruno Charbonneau for inside policy. Macdonald-Laurier Institute. 2020. URL:

- <https://www.macdonaldlaurier.ca/united-nations-security-council-fails-covid-19-test/>.
45. Charter of the United Nations. Chapter V: the Security Council. United Nations
URL: <https://www.un.org/en/about-us/un-charter/chapter-5>.
 46. China accused of under-reporting coronavirus outbreak. The Financial Times. 2020. URL: <https://www.ft.com/content/bb73bd9c-4d92-11ea-95a0-43d18ec715f5>.
 47. China Accuses Australia of Meddling in Papua New Guinea Vaccination Efforts. Voice of America. 2021. URL: https://www.voanews.com/a/covid-19-pandemic_china-accuses-australia-meddling-papua-new-guinea-vaccination-efforts/6207979.html.
 48. China asks WHO to investigate Fort Detrick, UNC bio labs through diplomatic channel. Global Times. 2021. URL: <https://www.globaltimes.cn/page/202108/1232467.shtml>.
 49. China built a lab to study SARS and Ebola in Wuhan - and US biosafety experts warned in 2017 that a virus could 'escape' the facility that's become key in fighting the outbreak. Daily Mail. 2020. URL: <https://www.dailymail.co.uk/health/article-7922379/Chinas-lab-studying-SARS-Ebola-Wuhan-outbreaks-center.html>.
 50. China delayed releasing coronavirus info, frustrating WHO. The Associated Press. 2020. URL: <https://apnews.com/article/united-nations-health-ap-top-news-virus-outbreak-public-health-3c061794970661042b18d5aeaaed9fae>.
 51. China is using vaccines to push its agenda in Latin America, and the U.S. is behind the curve, experts say. ABC News. 2021. URL: <https://www.nbcnews.com/news/world/china-using-vaccines-push-its-agenda-latin-america-u-s-n1268146>.
 52. China must share more data on virus origins - WHO chief. Reuters. 2021. URL: <https://www.reuters.com/world/china-must-share-more-data-virus-origins-who-chief-2021-12-20/>.

- 53.China suspends Australian beef imports from four abattoirs. The Sydney Morning Herald. 2020. URL: <https://www.smh.com.au/politics/federal/china-suspends-australian-beef-imports-from-four-abattoirs-20200512-p54s4k.html>.
- 54.China's COVID-19 Vaccine Diplomacy Reaches 100-Plus Countries. Voice of America. 2021. URL: <https://www.voanews.com/a/china-s-covid-19-vaccine-diplomacy-reaches-100-plus-countries/6233766.html>.
- 55.China's virus response likely cost world two months: White House's O'Brien. Reuters. 2020. URL: <https://www.reuters.com/article/us-health-coronavirus-usa-o-brien-idUSKBN20Y29R>.
- 56.China's Xi pledges another 1 bln COVID-19 vaccine doses for Africa. Reuters. 2021. URL: <https://www.reuters.com/world/africa/chinas-xi-pledges-10-bln-credit-line-african-financial-institutions-2021-11-29/>.
- 57.Chinese journalist who documented Wuhan coronavirus outbreak jailed for 4 years. CNN. 2020. URL: <https://edition.cnn.com/2020/12/28/asia/china-journalist-zhang-zhan-intl-hnk/index.html>.
- 58.Chinese vaccine would be 'global public good,' Xi says. Politico. 2020. URL: <https://www.politico.eu/article/chinese-vaccine-would-be-global-public-good-xi-says/>.
- 59.Coalition of 62 countries backs joint Australian, EU push for independent inquiry into coronavirus outbreak. ABC News. 2020. URL: <https://www.abc.net.au/news/2020-05-17/coronavirus-inquiry-world-health-assembly-china-covid-19/12256910>.
- 60.Constitution of the World Health Organization. World Health Organisation. 2006. URL: https://www.who.int/governance/eb/who_constitution_en.pdf.
- 61.Coronavirus link to China biowarfare program possible, analyst says. The Washington Times. 2020. URL: <https://www.washingtontimes.com/news/2020/jan/26/coronavirus-link-to-china-biowarfare-program-poss/>.
- 62.Coronavirus: Chinese app WeChat censored virus content since 1 Jan. BBC News. 2020. URL: <https://www.bbc.com/news/world-asia-china-51732042>.

63. Coronavirus: UN Security Council finally calls for global ceasefire after US and China delay talks. The Conversation. 2020. URL: <https://theconversation.com/coronavirus-un-security-council-finally-calls-for-global-ceasefire-after-us-and-china-delay-talks-141858>.
64. Coronavirus: US to halt funding to WHO, says Trump. BBC News. 2020. URL: <https://www.bbc.com/news/world-us-canada-52289056>.
65. Coronavirus: What are President Trump's charges against the WHO? BBC News. 2020. URL: <https://www.bbc.com/news/world-us-canada-52294623>.
66. Covid: Stalled Russian vaccines cause global anger. BBC News. 2021. URL: <https://www.bbc.com/news/world-europe-58003893>.
67. COVID-19 and the cost of vaccine nationalism. RAND Corporation. 2020. 75 p. URL: https://www.rand.org/content/dam/rand/pubs/research_reports/RR4700/RR4769-1/RAND_RRA769-1.pdf.
68. COVID-19 fast becoming protection crisis, Guterres warns Security Council. United Nations News. 2020. URL: <https://news.un.org/en/story/2020/07/1067632>.
69. Covid-19 pandemic: China 'refused to give data' to WHO team. BBC News. 2021. URL: <https://www.bbc.com/news/world-asia-china-56054468>.
70. Donald Trump's 'Chinese virus': the politics of naming. The Conversation. 2020. URL: <https://theconversation.com/donald-trumps-chinese-virus-the-politics-of-naming-136796>.
71. EU backs Taiwan's inclusion in WHO. Taiwan News. 2020. URL: <https://www.taiwannews.com.tw/en/news/3867764>.
72. Exclusive: Planting 'consultants,' blocking vaccine approval, threatening officials – Australia sabotages China-PNG cooperation by all means. Global Times. 2021. URL: <https://www.globaltimes.cn/page/202107/1227658.shtml>.
73. Foreign Ministry Spokesperson Geng Shuang's Regular Press Conference on March 20, 2020. Consulate-General of the People's Republic of China in

- Mumbai. 2020. URL:
<https://www.mfa.gov.cn/ce/cgmb/eng/fyrth/t1758992.htm>.
74. Foreign Ministry Spokesperson Zhao Lijian's Regular Press Conference on March 8, 2022. Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China. 2022. URL:
https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/xwfw_665399/s2510_665401/2511_665403/202203/t20220309_10649938.html.
75. Global Ceasefire Call Deserves UN Security Council's Full Support. International Crisis Group. 2020. URL:
<https://www.crisisgroup.org/global/global-ceasefire-call-deserves-un-security-councils-full-support>.
76. Global independent inquiry into the coronavirus set to pass. The Sydney Morning Herald. 2020. URL: <https://www.smh.com.au/politics/federal/global-independent-inquiry-into-the-coronavirus-set-to-pass-20200518-p54txb.html>.
77. Godement F. Fighting the Coronavirus Pandemic: China's Influence at the World Health Organization. Institut Montaigne. 2020. URL:
<https://www.institutmontaigne.org/en/blog/fighting-coronavirus-pandemic-chinas-influence-world-health-organization>.
78. Graham, Senators Introduce China Sanctions Legislation. U.S. Senator Lindsey Graham. 2020. URL: <https://www.lgraham.senate.gov/public/index.cfm/press-releases?ID=8C4E8FAE-45A0-481D-8DAB-7E638FD190FC>.
79. Hanling W. US military bio-research violates international law. China Daily. 2022. URL:
<https://global.chinadaily.com.cn/a/202203/22/WS623907d1a310fd2b29e52569.html>.
80. Hill I. Russia and China's Vaccine Diplomacy: Not Quite the Geopolitical Slam Dunk. Australian Institute of International Affairs. 2021. URL:
<https://www.internationalaffairs.org.au/australianoutlook/russia-and-chinas-vaccine-diplomacy-not-quite-the-geopolitical-slam-dunk/>.

81. House Intel Republicans say 'significant circumstantial evidence' of COVID Wuhan lab leak. Fox News. 2021. URL: <https://www.foxnews.com/politics/house-intel-republicans-say-significant-circumstantial-evidence-of-covid-wuhan-lab-leak>.
82. «I am the President of a rational country, a rational nation...». Facebook (Володимир Зеленський). 2022. URL: <https://www.facebook.com/zelenskiy.official/videos/926332414737954>.
83. Interview: Geraldo Rivera Interviews Donald Trump on Geraldo in Cleveland - February 13, 2020. Factbase. 2020. URL: <https://factba.se/transcript/donald-trump-interview-gerald-rivera-february-13-2020>.
84. Japan PM Abe calls for Taiwan's participation in WHO as coronavirus spreads. Kyodo News. 2020. URL: <https://english.kyodonews.net/news/2020/01/cff2af87f289-abe-calls-for-taiwans-participation-in-who-as-coronavirus-spreads.html>.
85. Japan to donate 30 million additional COVID-19 vaccine doses. The Japan Times. 2021. URL: <https://www.japantimes.co.jp/news/2021/09/23/national/japan-new-vaccine-donations/>.
86. Japan to Send Millions More Vaccine Doses to Taiwan, Asian Neighbors. Voice of America. 2021. URL: https://www.voanews.com/a/covid-19-pandemic_japan-send-millions-more-vaccine-doses-taiwan-asian-neighbors/6208188.html.
87. Joe Biden to propose target of vaccinating 70% of world in a year. The Guardian. 2021. URL: <https://www.theguardian.com/world/2021/sep/14/joe-biden-propose-target-vaccinating-world-covid>.
88. Kennedy, Rubio introduce bill to hold China accountable for obstructing COVID investigation. U. S. Senator John Kennedy. 2022. URL: <https://www.kennedy.senate.gov/public/press-releases?ID=7BD7C2E5-B606-4775-9EE3-36DFD976CD34>.

89. Kirby J. The global risk of “vaccine nationalism”. Vox. 2020. URL: <https://www.vox.com/21327487/covid-19-vaccine-coronavirus-trump-us-china-competition>.
90. «Let me debunk the debunkers...». Twitter (Tom Cotton). 2020. URL: <https://twitter.com/SenTomCotton/status/1229202134048133126>.
91. Lynch C. Can the United Nations Survive the Coronavirus?. Foreign Policy. 2020. URL: <https://foreignpolicy.com/2020/04/08/colum-lynch-china-us-can-the-united-nations-survive-coronavirus/>.
92. Lynch C. U.N. Security Council Paralyzed as Contagion Rages. Foreign Policy. 2020. URL: <https://foreignpolicy.com/2020/03/27/un-security-council-unsc-coronavirus-pandemic/>.
93. Milne R., Crow D. Why vaccine ‘nationalism’ could slow coronavirus fight. The Financial Times. 2020. URL: <https://www.ft.com/content/6d542894-6483-446c-87b0-96c65e89bb2c>.
94. On W.H.O. Trip, China Refused to Hand Over Important Data. The New York Times. 2021. URL: <https://www.nytimes.com/2021/02/12/world/asia/china-world-health-organization-coronavirus.html?searchResultPosition=3>.
95. Outhaithip T. Vaccine Diplomacy in the Era of COVID-19. University of Geneva. 2021. URL: <https://www.meig.ch/highlight-6-2021-vaccine-diplomacy-in-the-era-of-covid-19/>.
96. «Pleased to meet with Premier Li Keqiang...». Twitter (Tedros Adhanom Ghebreyesus). 2022. URL: <https://twitter.com/DrTedros/status/1489933996612063234?s=20&t=GUTmv0sHKJIrgbvsxuLKA>.
97. Pompeo, G-7 foreign ministers spar over ‘Wuhan virus’. Politico. 2020. URL: <https://www.politico.com/news/2020/03/25/mike-pompeo-g7-coronavirus-149425>.
98. Press Gaggle: Donald Trump Speaks to the Press Before Air Force One Departure - February 18, 2020. Factbase. 2020. URL:

- <https://factba.se/transcript/donald-trump-press-gaggle-air-force-one-departure-february-18-2020>.
99. Reiss D. Politicization of Science. *Human Rights Magazine*. Volume 46 (4). 2021. URL: https://www.americanbar.org/groups/crsj/publications/human_rights_magazine_home/the-truth-about-science/politicization-of-science/.
 100. Rename WHO as Chinese Health Organization: Japan slams UN body for ‘giving into China’s spin’. ThePrint. 2020. URL: <https://theprint.in/world/rename-who-as-chinese-health-organization-japan-slams-un-body-for-giving-into-chinas-spin/393961/>.
 101. Resolution 2532 (2020) adopted by the Security Council on 1 July 2020. United Nations. 2020. URL: [https://undocs.org/en/S/RES/2532\(2020\)](https://undocs.org/en/S/RES/2532(2020)).
 102. Resolution adopted by the General Assembly on 2 April 2020 «74/270. Global solidarity to fight the coronavirus disease 2019 (COVID-19)». United Nations. 2020. URL: <https://undocs.org/en/A/RES/74/270>.
 103. Rixen T. The Politicization of International Economic Institutions in US Public Debates. *The Review of International Organizations*. 2013. №8 (3). P. 363–387.
 104. Russia and China Falsely Accusing Use of Biological Weapons Against Russians, Say Officials. U.S. Department of Defence. 2022. URL: <https://www.defense.gov/News/News-Stories/Article/Article/2963280/russia-and-china-falsely-accusing-use-of-biological-weapons-against-russians-sa/>.
 105. Scientists demand new investigation of COVID-19 origins ahead of Beijing Olympics. ABC News. 2022. URL: <https://abcnews.go.com/International/scientists-demand-investigation-covid-19-origins-ahead-beijing/story?id=82650383>.
 106. Security agreement with China ‘initialled’ by both countries, Solomon Islands says. The Guardian. 2022. URL: <https://www.theguardian.com/world/2022/mar/31/security-agreement-with-china-initialled-by-both-countries-solomon-islands-says>.

107. Smith A. Wave of 'vaccine nationalism' hinders global efforts to halt coronavirus. NBC News. 2020. URL: <https://www.nbcnews.com/news/world/wave-vaccine-nationalism-hinders-global-efforts-halt-coronavirus-n1207846>.
108. Speech: Donald Trump Addresses the North Carolina Opportunity Now Summit - February 7, 2020. Factbase. 2020. URL: <https://factba.se/transcript/donald-trump-speech-north-carolina-opportunity-summit-february-7-2020>.
109. Statement by President Joe Biden on the Investigation into the Origins of COVID-19. The White House. 2021. URL: <https://www.whitehouse.gov/briefing-room/statements-releases/2021/05/26/statement-by-president-joe-biden-on-the-investigation-into-the-origins-of-covid-19/>.
110. Statement by President Joe Biden on the Investigation into the Origins of COVID-19. The White House. 2021. URL: <https://www.whitehouse.gov/briefing-room/statements-releases/2021/08/27/statement-by-president-joe-biden-on-the-investigation-into-the-origins-of-covid-%E2%81%A019/>.
111. Taiwan must accept Chinese status to attend WHO, says Beijing. The Guardian. 2020. URL: <https://www.theguardian.com/world/2020/may/15/taiwan-must-accept-chinese-status-to-attend-who-assembly-says-beijing>.
112. Taiwan's coronavirus response is among the best globally. CNN. 2020. URL: <https://edition.cnn.com/2020/04/04/asia/taiwan-coronavirus-response-who-intl-hnk/index.html>.
113. The W.H.O. puts off assessing Russia's Sputnik vaccine because of the war in Ukraine. The New York Times. 2022. URL: <https://www.nytimes.com/2022/03/16/world/europe/who-sputnik-covid-vaccine.html>.

114. To wear or not to wear: WHO's confusing guidance on masks in the covid-19 pandemic. The BMJ. 2020. URL: <https://blogs.bmj.com/bmj/2020/03/11/whos-confusing-guidance-masks-covid-19-epidemic/>.
115. Top senators propose bipartisan panel to investigate COVID's origin and the US response. Business Insider. 2022. URL: <https://www.businessinsider.com/covid-19-origin-congress-senate-prevent-pandemics-act-2022-1>.
116. Tracking Coronavirus Vaccinations Around the World. The New York Times. 2022. URL: <https://www.nytimes.com/interactive/2021/world/covid-vaccinations-tracker.html>.
117. Transcript of the Secretary-General's virtual press encounter on the appeal for global ceasefire United Nations Secretary General. 2020. URL: <https://www.un.org/sg/en/content/sg/press-encounter/2020-03-23/transcript-of-the-secretary-generals-virtual-press-encounter-the-appeal-for-global-ceasefire>.
118. Trump claims to have evidence coronavirus started in Chinese lab but offers no details. The Guardian. 2020. URL: <https://www.theguardian.com/us-news/2020/apr/30/donald-trump-coronavirus-chinese-lab-claim>.
119. Trump confident that coronavirus may have originated in Chinese lab. Reuters. 2020. URL: <https://www.reuters.com/article/us-health-coronavirus-trump-china/trump-confident-that-coronavirus-may-have-originated-in-chinese-lab-idUSKBN22C3TB>.
120. Trump says US investigating whether coronavirus spread after China lab mishap but cites no evidence. USA Today. 2020. URL: <https://www.usatoday.com/story/news/world/2020/04/18/trump-us-investigating-whether-coronavirus-spread-china-lab/5158551002/>.
121. U. S. denounces terms for WHO-led inquiry into COVID origins. Reuters. 2020. URL: <https://www.reuters.com/article/us-health-coronavirus-who-idUSKBN27Q1LX>.

122. UN Security Council Fails to Support Global Ceasefire, Shows No Response to COVID-19. United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs. 2020. URL: <https://reliefweb.int/report/world/un-security-council-fails-support-global-ceasefire-shows-no-response-covid-19>.
123. Unclassified Summary of Assessment on COVID-19 Origins. Office of the Director of National Intelligence. 2021. URL: <https://www.dni.gov/files/ODNI/documents/assessments/Unclassified-Summary-of-Assessment-on-COVID-19-Origins.pdf>.
124. United Nations Charter, Chapter VII: Action with Respect to Threats to the Peace, Breaches of the Peace, and Acts of Aggression. United Nations. URL: <https://www.un.org/en/about-us/un-charter/chapter-7>.
125. UNSC won't discuss Covid-19; China blocks it with help from Russia, South Africa. The Hindustan Times. 2020. URL: <https://www.hindustantimes.com/world-news/unsc-won-t-discuss-covid-19-china-blocks-it-with-help-from-russia-south-africa/story-qLYgAv6DMtfzPxBaIO2kiO.html>.
126. Updated Assessment on COVID-19 Origins. Office of the Director of National Intelligence. 2021. URL: <https://www.odni.gov/files/ODNI/documents/assessments/Declassified-Assessment-on-COVID-19-Origins.pdf>.
127. Updated WHO recommendations for international traffic in relation to COVID-19 outbreak. World Health Organisation. 2020. URL: <https://www.who.int/news-room/articles-detail/updated-who-recommendations-for-international-traffic-in-relation-to-covid-19-outbreak>.
128. US biolabs a clear and present danger: China Daily editorial. China Daily. 2022. URL: <https://www.chinadaily.com.cn/a/202203/13/WS622dd159a310cdd39bc8c45f.html>.
129. US blocks vote on UN's bid for global ceasefire over reference to WHO. The Guardian. 2020. URL:

- <https://www.theguardian.com/world/2020/may/08/un-ceasefire-resolution-us-blocks-who>.
130. US Condemns WHO for Excluding Taiwan. Voice of America. 2020. URL: <https://www.voanews.com/covid-19-pandemic/us-condemns-who-excluding-taiwan>.
 131. US Lawmakers Propose Bipartisan Probe of COVID Origins, Response. Voice of America. 2022. URL: <https://www.voanews.com/a/us-lawmakers-propose-bipartisan-probe-of-covid-19-origins-and-response-/6427776.html>.
 132. Vaccine Maitri. Vaccine Supply. Ministry of External Affairs, Government of India. URL: <https://mea.gov.in/vaccine-supply.htm>
 133. Vaccine Maitri: A Sanjeevini for the world. The Hindu Business Line. 2021. URL: <https://www.thehindubusinessline.com/news/variety/vaccine-maitri-a-sanjeevini-for-the-world/article62178717.ece>
 134. Vanderslott S., Emary K., Naude R. Vaccine nationalism and internationalism: perspectives of COVID-19 vaccine trial participants in the United Kingdom. BMJ Global Health. 2021. URL: <https://gh.bmj.com/content/6/10/e006305>.
 135. Video: Top WHO doctor Bruce Aylward ends video call after journalist asks about Taiwan's status. Hong Kong Free Press. 2020. URL: <https://hongkongfp.com/2020/03/29/video-top-doctor-bruce-aylward-pretends-not-hear-journalists-taiwan-questions-ends-video-call/>.
 136. «We still don't know where coronavirus originated...». Twitter (Tom Cotton). 2020. URL: <https://twitter.com/SenTomCotton/status/1222971592403226628>.
 137. What has US done with bat coronavirus in Ukraine? World deserves explanation. Global Times. 2022. URL: <https://www.globaltimes.cn/page/202203/1254577.shtml>.
 138. What influence does China have over the WHO?. Deutsche Welle. 2020. URL: <https://www.dw.com/en/what-influence-does-china-have-over-the-who/a-53161220>.

139. Where did COVID come from? WHO investigation begins but faces challenges. *Nature*. 2020. URL: <https://www.nature.com/articles/d41586-020-03165-9>.
140. White House cites 'deep concerns' about WHO COVID report, demands early data from China. *Reuters*. 2021. URL: <https://www.reuters.com/article/us-health-coronavirus-usa-idUSKBN2AD0FX>.
141. WHO criticized for 'contradictory' COVID-19 statements. *Anadolu Agency*. 2020. URL: <https://www.aa.com.tr/en/europe/who-criticized-for-contradictory-covid-19-statements/1902436>.
142. WHO Director-General: Speeches. World Health Organization. URL: <https://www.who.int/director-general/speeches>.
143. WHO-convened Global Study of Origins of SARS-CoV-2: China Part. Joint WHO-China Study 14 January-10 February 2021. Joint Report. World Health Organisation. 2021. 120 p. URL: <https://www.who.int/publications/i/item/who-convened-global-study-of-origins-of-sars-cov-2-china-part>.
144. Why Taiwan has become a problem for WHO. *BBC News*. 2020. URL: <https://www.bbc.com/news/world-asia-52088167>.
145. With First Dibs on Vaccines, Rich Countries Have 'Cleared the Shelves'. *The New York Times*. 2020. URL: <https://www.nytimes.com/2020/12/15/us/coronavirus-vaccine-doses-reserved.html>.
146. Zürn M. Politicization compared: at national, European, and global levels. *Journal of European Public Policy*. Volume 26, 2019. P. 977-995.
147. Zürn M. Politisierung als Konzept der Internationalen Beziehungen. *Die Politisierung der Weltpolitik*. Suhrkamp. 2013. P. 7–35.

ДОДАТКИ

ДОДАТОК А

Таблиця А.1. Результати направленого кількісного контент-аналізу промов Генерального директора ВООЗ Тедроса Аданом Гебреїсуса щодо пандемії COVID-19 за 2020 рік, опублікованих на вебсайті ВООЗ [142], з метою підрахунку вживання ним поняття «політизація» або похідних від нього слів («політизувати», «політизований» тощо) у прямому та контекстуальному значенні елементів цього процесу (див. Додаток Б).

Шкала оцінювання:

1, 2, 3... - частотність згадування відповідної одиниці аналізу в промові.

Назва промови Генерального директора ВООЗ Т. А. Гебреїсуса	Дата промови	Пряме використання категорії «політизація»	Контекстне використання категорії «політизація»
Munich Security Conference	15.02.2020	2	4
WHO Director-General's opening remarks at the Mission briefing on COVID-19 - 9 April 2020	09.04.2020	1	2
WHO Director-General's remarks at the Organisation of African, Caribbean and Pacific States (OACPS) 1st Extraordinary Inter-Sessional Summit of Heads of State and Government Theme: Transcending the COVID-19 Pandemic: Building Resilience through Global Solidarity	03.06.2020	1	2
World Government Summit	22.06.2020	1	1
WHO Director-General's opening remarks at the media briefing on COVID-19 - 26 October 2020	26.10.2020	1	3
WHO Director-General's opening remarks at the media briefing on COVID-19 - 30 October 2020	30.10.2020	1	-
WHO Director-General's opening remarks at the technical briefing on 2019 novel coronavirus	04.02.2020	-	1
Director-General's remarks at the media briefing on 2019 novel coronavirus on 8 February 2020	08.02.2020	-	6
WHO Director-General's remarks at the media briefing on 2019-nCoV on 11 February 2020	11.02.2020	-	2
WHO Director-General's opening remarks at the Mission briefing on COVID-19 - 4 March 2020	04.03.2020	-	1
WHO Director-General's opening remarks at the media briefing on COVID-19 - 5 March 2020	05.03.2020	-	4

WHO Director-General's opening remarks at the media briefing on COVID-19 - 16 March 2020	16.03.2020	-	1
WHO Director-General's opening remarks at the media briefing on COVID-19 - 15 April 2020	15.04.2020	-	1
WHO Director-General's opening remarks at the media briefing on COVID-19 - 13 May 2020	13.05.2020	-	2
WHO Director-General's opening remarks at the World Health Assembly	18.05.2020	-	3
WHO Director-General's opening remarks at the media briefing on COVID-19 - 22 May 2020	22.05.2020	-	1
Team Europe Package Against COVID-19 EU Development Ministers	08.06.2020	-	3
WHO Director-General's opening remarks at the Standing Committee of the Parliamentary Assembly of the Council of Europe (PACE) - 26 June 2020	26.06.2020	-	1
WHO Director-General's opening remarks at the media briefing on COVID-19 - 7 July 2020	07.07.2020	-	1
WHO Director-General opening remarks at the Member State Briefing on the COVID-19 pandemic evaluation - 9 July 2020	09.07.2020	-	3
WHO Director-General's opening remarks at the media briefing on COVID-19 - 13 July 2020	13.07.2020	-	2
WHO Director-General's opening remarks at the media briefing on COVID-19 - 30 July 2020	30.07.2020	-	2
WHO Director-General's opening remarks at the media briefing on COVID-19 - 18 August 2020	18.08.2020	-	3
WHO Director-General's opening remarks at the Member State briefing on COVID-19 - 20 August 2020	20.08.2020	-	1
WHO Director-General's opening remarks at the media briefing on COVID-19 - 24 August 2020	24.08.2020	-	1
WHO Director-General's opening remarks at the Member State briefing on COVID-19 - 3 September 2020	03.09.2020	-	1
WHO Director-General's opening remarks at the media briefing on COVID-19 - 4 September 2020	04.09.2020	-	1
WHO Director-General's opening remarks at the Regional Committee of the WHO European Region	14.09.2020	-	2
WHO Director-General's introductory remarks at the UNGA side event on infodemic management	23.09.2020	-	9
WHO Director-General's opening remarks at the World Health Summit - 25 October 2020	25.10.2020	-	1
WHO Director-General's opening remarks at the 5th Meeting of the IHR Emergency Committee on COVID-19	29.10.2020	-	2
WHO Director-General's opening remarks at the World Health Assembly - 9 November 2020	09.11.2020	-	2
WHO Director-General's speech at the Paris Peace Forum Panel: ACT-A: Covid-19	12.11.2020	-	2

Vaccines, Tests and Therapies, the Global public good Solution - 12 November 2020			
Assembly of Parties of the International Development Law Organization	24.11.2020	-	1
WHO Director-General's opening remarks at the media briefing on COVID-19 - 4 December 2020	04.12.2020	-	2
WHO Director-General's opening remarks at the United Nations General Assembly Special Session - 4 December 2020	04.12.2020	-	2
Всього	36 промов	6	76

Джерело: складено автором.

Висновок до Таблиці А.1. Абсолютне переважання кількості контекстуальних тверджень Генерального директора ВООЗ про політизований характер пандемії COVID-19 (76 разів) над кількістю речень, де поняття «політизація» або його похідні були використані в прямому значенні (6 разів), свідчить не лише про однозначне існування такої характеристики пандемії COVID-19, але й про багатогранність значення поняття «політизація». У першому випадку контекстне згадування «політизації» відбувалось в середньому два рази на тиждень на щоденних медіабрифінгах, присвячених пандемії COVID-19, а у другому випадку пряме вживання поняття «політизація» відбувалось із середньої періодичністю один раз на півтора місяця, чотири рази з яких – на міжнародних форумах, безпекових конференціях та міжурядових самітах. В обох випадках це здійснювалось з метою привернення уваги світової спільноти до існування цієї проблеми, її нагального характеру та її негативного впливу на глобальні зусилля щодо подолання пандемії COVID-19.

ДОДАТОК Б

Таблиця Б.1. Результати ненаправленого якісного контент-аналізу вживання категорії «політизація» в промовах Генерального директора ВООЗ Тедроса Аданоме Гебреїсуса щодо пандемії COVID-19 за 2020 рік, опублікованих на вебсайті ВООЗ [142], з метою виокремлення ключових характеристик й контекстів, в яких він говорить про цей процес.

Шкала оцінювання:

1, 2, 3... – частотність згадування відповідної одиниці аналізу в промові;

-1, 0 або +1 – негативний, нейтральний або позитивний контекст.

Колонка «Дезінформація в т. ч. з боку політичних лідерів» містить два показники: перший – загальна кількість разів згадування проблеми дезінформації під час пандемії в одній промові, другий – загальна кількість разів прив'язки проблеми дезінформації до діяльності політиків або виокремлення політиків як джерела дезінформації.

Назва промови Генерального директора ВООЗ Т. А. Гебреїсуса	Дата промови	Контекст категорії «політизація»							Оцінка контексту
		Теорії змови та звинувачення в походженні коронавірусу	Політизування назви коронавірусу та пандемії	Геополітична конфронтація та виклик для політичної стабільності системи міжнародних відносин	Розкол між державними органами у формуванні національного підходу до пандемії COVID-19	Дезінформація в т. ч. з боку політичних лідерів	Вакцинний націоналізм і несправедливий доступ до вакцин	Політизування науки та недовіра до науковців	
Munich Security Conference	15.02.2020	1	-	-	1	1/0	-	1	-1
WHO Director-General's opening remarks at the Mission briefing on COVID-19 - 9 April 2020	09.04.2020	-	-	1	1	-	-	-	-1

WHO Director-General's remarks at the Organisation of African, Caribbean and Pacific States (OACPS) 1st Extraordinary Inter-Sessional Summit of Heads of State and Government	03.06.2020	-	-	3	-	-	-	-	-1
World Government Summit	22.06.2020	-	-	2	-	-	-	-	-1
WHO Director-General's opening remarks at the media briefing on COVID-19 - 26 October 2020	26.10.2020	-	-	-	1	1/0	-	1	-1
WHO Director-General's opening remarks at the technical briefing on 2019 novel coronavirus	04.02.2020	-	-	-	-	1/0	-	-	-1
Director-General's remarks at the media briefing on 2019 novel coronavirus on 8 February 2020	08.02.2020	1	-	-	-	5/1	-	-	-1
WHO Director-General's remarks at the media briefing on 2019-nCoV on 11 February 2020	11.02.2020	-	2	-	-	-	-	-	-1
WHO Director-General's opening remarks at the Mission briefing on COVID-19 - 4 March 2020	04.03.2020	-	-	-	1	-	-	-	-1
WHO Director-General's opening remarks at the media briefing on COVID-19 - 5 March 2020	05.03.2020	-	-	-	3	1/0	-	-	-1
WHO Director-General's opening remarks at the media briefing on COVID-19 - 16 March 2020	16.03.2020	-	-	-	-	-	-	1	-1
WHO Director-General's opening remarks at the media briefing on COVID-19 - 15 April 2020	15.04.2020	-	-	-	-	-	-	1	-1
WHO Director-General's opening remarks at the media briefing on COVID-19 - 13 May 2020	13.05.2020	-	-	2	-	-	-	-	-1
WHO Director-General's opening remarks at the World Health Assembly	18.05.2020	-	-	2	-	-	-	1	-1

WHO Director-General's opening remarks at the media briefing on COVID-19 - 22 May 2020	22.05.2020	-	-	-	-	1	-	-	-1
Team Europe Package Against COVID-19 EU Development Ministers	08.06.2020	-	-	3	-	-	-	-	-1
WHO Director-General's opening remarks at the Standing Committee of the Parliamentary Assembly of the Council of Europe (PACE) - 26 June 2020	26.06.2020	-	-	1	-	-	-	-	-1
WHO Director-General's opening remarks at the media briefing on COVID-19 - 7 July 2020	07.07.2020	-	-	1	-	-	-	-	-1
WHO Director-General's opening remarks at the Member State Briefing on the COVID-19 pandemic evaluation - 9 July 2020	09.07.2020	-	-	3	-	-	-	-	-1
WHO Director-General's opening remarks at the media briefing on COVID-19 - 13 July 2020	13.07.2020	-	-	-	1	1/1	-	-	-1
WHO Director-General's opening remarks at the media briefing on COVID-19 - 30 July 2020	30.07.2020	-	-	-	-	2/0	-	-	-1
WHO Director-General's opening remarks at the media briefing on COVID-19 - 18 August 2020	18.08.2020	-	-	-	-	-	3	-	-1
WHO Director-General's opening remarks at the Member State briefing on COVID-19 - 20 August 2020	20.08.2020	-	-	-	-	-	1	-	-1
WHO Director-General's opening remarks at the media briefing on COVID-19 - 24 August 2020	24.08.2020	-	-	-	-	-	1	-	-1
WHO Director-General's opening remarks at the Member State briefing on COVID-19 - 3 September 2020	03.09.2020	-	-	-	-	-	1	-	-1

WHO Director-General's opening remarks at the media briefing on COVID-19 - 4 September 2020	04.09.2020	-	-	-	-	-	1	-	-1
WHO Director-General's opening remarks at the Regional Committee of the WHO European Region	14.09.2020	2	-	-	-	-	-	-	-1
WHO Director-General's introductory remarks at the UNGA side event on infodemic management	23.09.2020	-	-	-	-	9	-	-	-1
WHO Director-General's opening remarks at the World Health Summit - 25 October 2020	25.10.2020	-	-	-	-	-	1	-	-1
WHO Director-General's opening remarks at the 5th Meeting of the IHR Emergency Committee on COVID-19	29.10.2020	-	-	-	-	1	1	-	-1
WHO Director-General's opening remarks at the World Health Assembly - 9 November 2020	09.11.2020	2	-	-	-	-	-	-	-1
WHO Director-General's speech at the Paris Peace Forum Panel: ACT-A: Covid-19 Vaccines, Tests and Therapies, the Global public good Solution - 12 November 2020	12.11.2020	-	1	-	-	-	-	2	-1
Assembly of Parties of the International Development Law Organization	24.11.2020	-	1	-	-	-	-	-	-1
WHO Director-General's opening remarks at the media briefing on COVID-19 - 4 December 2020	04.12.2020	-	-	-	-	-	-	2	-1
WHO Director-General's opening remarks at the United Nations General Assembly Special Session - 4 December 2020	04.12.2020	-	-	2	-	-	-	2	-1
Всього	35 промов	6	4	20	8	23/2	9	11	-1

Джерело: складено автором.

Висновок до Таблиці Б.1. Генеральний директор ВООЗ розглядає політизацію пандемії COVID-19 виключно як негативне явище, що підриває міжнародну співпрацю державних та недержавних акторів щодо запобігання її розповсюдженню. Виокремлені сім категорій аналізу та контекстів, в яких про нього згадує Генеральний директор ВООЗ, демонструють, що пандемія COVID-19 набувала політичного характеру поступово: як з перших днів спалаху в КНР нового для науки та медицини вірусу SARS-CoV-2 (категорії «теорії змови та звинувачення в походження коронавірусу», «політизування назви коронавірусу та пандемії») та під час необхідності введення та визначення ефективних перших протиепідемічних обмежень державами (категорії «розкол між державними органами у формуванні національного підходу до пандемії COVID-19», «дезінформація в т. ч. з боку політичних лідерів», «політизування науки та недовіра до науковців»), так і на сучасному етапі винайдення та розподілу найбільших дієвих медикаментів та вакцин проти коронавірусу («вакцинний націоналізм і несправедливий розподіл та доступ до вакцин»). Окрім цього, Генеральний директор ВООЗ переконаний, що політизація пандемії відбувається як меншою мірою на національному державному рівні, так і більшою мірою на міжнародному, перетворившись на предмет суперечок та фактор загострення конфліктогенності (категорія «геополітична конфронтація та виклик для політичної стабільності системи міжнародних відносин») між провідними акторами. Особливістю проаналізованого контексту дезінформації полягає в тому, що Генеральний директор ВООЗ лише у 2 з 23 випадків відкрито пов'язує її виникнення із діяльністю та промовами політичних діячів (без використання імен, прізвищ або країн), а в інших випадках – обмежується лише загальними закликами боротися із дезінформацією та описом досягнень ВООЗ у її протидії.

ДОДАТОК В

Таблиця В.1. Результати направленої кількісної контент-аналізу частотності згадування КНР та діяльності окремих китайських державних посадовців і структур щодо подолання епідемії (пандемії) вірусу SARS-CoV-2 Генеральним директором ВООЗ Тедросом Аданомом Гебреїсусом в промовах щодо пандемії COVID-19 за 2020 рік, опублікованих на вебсайті ВООЗ [142].

Шкала оцінювання:

1, 2, 3... - частотність згадування відповідної одиниці аналізу в одній промові.

Назва промови Генерального директора ВООЗ Т. А. Гебреїсуса	Дата промови	Суб'єкт, якого згадує або дії якого коментує Генеральний директор ВООЗ				
		Голова КНР Сі Цзіньпін	Уряд КНР	Прем'єр Державної ради КНР Лі Кецян	Міністр охорони здоров'я Ма Сяоюей / МОЗ	Китайська Народна Республіка
WHO Director-General's statement on IHR Emergency Committee on Novel Coronavirus	22.01.2020	1	-	1	1	1
WHO Director-General's statement on the advice of the IHR Emergency Committee on Novel Coronavirus	23.01.2020	-	2	-	-	2
Press briefing on WHO Mission to China and novel coronavirus outbreak	29.01.2020	2	1	1	1	7
WHO Director-General's statement on IHR Emergency Committee on Novel Coronavirus (2019-nCoV)	30.01.2020	-	2	-	-	6
WHO Director-General's opening remarks at the technical briefing on 2019 novel coronavirus	04.02.2020	-	1	-	-	1
WHO Director-General's opening remarks at the media briefing on COVID-19 - 5 February 2020	05.02.2020	-	1	-	-	-
WHO Director-General's remarks at the media briefing on 2019-nCoV on 11 February 2020	11.02.2020	-	-	-	-	1
WHO Director-General's remarks at the media briefing on COVID-2019 outbreak on 14 February 2020	14.02.2020	-	-	-	-	2
Munich Security Conference	15.02.2020	-	-	-	-	3
WHO Director-General's opening remarks at the mission briefing on COVID-19	19.02.2020	-	-	-	-	1
WHO Director-General's opening remarks at the media briefing on COVID-19 on 20 February 2020	20.02.2020	-	-	-	-	2
WHO Director-General's opening remarks at the media briefing on COVID-19 on 21 February 2020	21.02.2020	-	-	-	-	2
WHO Director-General's opening remarks at the media briefing on COVID-19 - 13 March 2020	13.03.2020	-	-	-	-	1

Team Europe Package Against COVID-19 EU Development Ministers	08.06.2020	-	-	-	-	1
WHO Director-General's guest of honour speech at the extraordinary China-Africa Summit teleconference - 17 June 2020	17.06.2020	2	-	-	-	4
WHO Director-General's opening remarks at high-level video conference on Belt and Road International Cooperation - 18 June 2020	18.06.2020	1	-	-	-	5
Всього	16 промов	6	7	2	2	39

Джерело: складено автором.

Висновок до Таблиці В.1. Таким чином, на початку 2020 року тематика КНР переважала у промовах Генерального директора ВООЗ, оскільки 80% усіх згадувань КНР або китайських державних діячів припадає саме на період січня-березня. Обмеженість цього періоду пояснюється двома факторами: по-перше, спалах коронавірусу відбувся саме на території КНР та, по-друге, в середині березня спалах було визначено як пандемію з огляду на високі показники захворюваності в інших частинах Світу, а до цього часу його поширення вдалось взяти під контроль на території КНР. Серед виокремлених 56 згадок у промовах лише 17 стосувались конкретних держав діячів у контексті успішної співпраці КНР-ВООЗ та передачі даних про захворюваність Пекіном, в той час, як 39 згадок КНР стосувались діяльності її уряду.

ДОДАТОК Г

Таблиця Г.1. Результати ненаправленого якісного контент-аналізу контексту згадування КНР та окремих китайських державних посадовців і структур в промов Генерального директора ВООЗ Тедроса Аданом Гебреїсуса щодо пандемії COVID-19 за 2020 рік, опублікованих на вебсайті ВООЗ [142].

Шкала оцінювання:

1, 2, 3... – частотність згадування суб'єктів у конкретному контексті.

-1, 0 або +1 - негативний, нейтральний або позитивний контекст.

Назва та дата промови Генерального директора ВООЗ Т. А. Гебреїсуса	Контекст згадування								
	Лідерство Сі Цзіньпіна та китайського уряду	Швидкість реагування КНР на спалах коронавірусу та наголос на важливості застосованих нею засобів	Висловлення ВООЗ підтримки діям КНР	Налагодження КНР міжнародної співпраці в умовах пандемії COVID-19 та надання нею медичної допомоги іншим країнам	Соціально-економічний вплив пандемії на КНР	Ініціатива «Один пояс, один шлях», «Шовковий шлях здоров'я» та їхні програмні складові	Співпраця ВООЗ та КНР у дослідженні джерела та характеру поширення коронавірусу	Конфронтація у американсько-китайських відносинах в умовах пандемії COVID-19	Загальна оцінка контексту
WHO Director-General's statement on IHR Emergency Committee on Novel Coronavirus, 22.01.2020 p.	2	2	-	-	-	-	-	-	+1
WHO Director-General's statement on the advice of the IHR Emergency Committee on Novel Coronavirus, 23.01.2020 p.	2	2	-	-	-	-	-	-	+1
Press briefing on WHO Mission to China and novel coronavirus outbreak, 29.01.2020 p.	2	5	-	3	1	-	-	-	+1
WHO Director-General's statement on IHR Emergency Committee on Novel Coronavirus (2019-nCoV), 30.01.2020 p.	2	4	-	2	2	-	-	-	+1
WHO Director-General's opening remarks at the	-	1	1	-	-	-	-	-	+1

technical briefing on 2019 novel coronavirus, 04.02.2020 p.									
WHO Director-General's opening remarks at the media briefing on COVID-19 - 5 February 2020, 05.02.2020 p.	-	-	1	-	-	-	-	-	+1
WHO Director-General's remarks at the media briefing on 2019-nCoV on 11 February 2020, 11.02.2020 p.	-	1	-	-	-	-	-	-	+1
WHO Director-General's remarks at the media briefing on COVID-2019 outbreak on 14 February 2020, 14.02.2020 p.	-	-	2	-	-	-	-	-	+1
Munich Security Conference, 15.02.2020 p	2	2	-	-	1	-	-	-	+1
WHO Director-General's opening remarks at the mission briefing on COVID-19, 19.02.2020 p.	1	2	-	-	-	-	1	-	+1
WHO Director-General's opening remarks at the media briefing on COVID-19 on 20 February 2020, 20.02.2020 p.	-	1	-	-	-	-	1	-	+1
WHO Director-General's opening remarks at the media briefing on COVID-19 on 21 February 2020, 21.02.2020 p.	-	1	-	-	-	-	1	-	+1
WHO Director-General's opening remarks at the media briefing on COVID-19 - 13 March 2020, 13.03.2020 p.	-	1	-	-	-	-	-	-	+1
Team Europe Package Against COVID-19 EU Development Ministers, 08.06.2020 p.	-	-	-	-	-	-	-	1	+1
WHO Director-General's guest of honour speech at the extraordinary China-Africa Summit teleconference - 17 June 2020, 17.06.2020 p.	2	-	3	3	-	-	-	-	+1
WHO Director-General's opening remarks at high-level video conference on Belt and Road International Cooperation - 18 June 2020, 18.06.2020 p.	-	-		3	-	5	-	-	+1
Всього	13	22	7	11	4	5	3	1	+1

Джерело: складено автором.

Висновок до Таблиці Г.1. Отже, найбільшим чином Генеральний директор ВООЗ у промовах на щоденних медіабрифінгах позитивно відгукувався про швидкість реагування китайського уряду на спалах коронавірусу, цінність застосованих ним заходів щодо запобігання розповсюдження вірусу, лідерство Сі Цзіньпіна й китайських державних діячів, міжнародну співпрацю, яку активно налагоджувала КНР з іншими країнами стосовно передачі гуманітарної медичної допомоги, та успішний китайський досвід боротьби із коронавірусом, причому жодного негативного контексту згадування КНР як держави-члена ВООЗ не було зафіксовано. Відносини КНР-ВООЗ у цей період вибудовувались на принципах взаємної довіри та наукового співробітництва з метою якомога глибшого дослідження характеру поширення коронавірусу і його враження людського організму.

Декларація щодо унікальності текстів роботи
та невикористання матеріалів інших авторів без посилань

Берегута Віталій Володимирович

Прізвище, ім'я, по батькові

Факультет історії та міжнародних відносин

Факультет

291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації

та регіональні студії»

Шифр і назва спеціальності

«Міжнародні відносини»

Освітня програма

ДЕКЛАРАЦІЯ

Усвідомлюючи свою відповідальність за надання неправдивої інформації, стверджую, що подана кваліфікаційна (бакалаврська) робота на тему «Політизація пандемії COVID-19 у міжнародних відносинах» є написана мною особисто.

Одночасно заявляю, що ця робота:

- не передавалась іншим особам і подається до захисту вперше;
- не порушує авторських та суміжних прав, закріплених статтями 21-25 Закону України «Про авторське право та суміжні права»;
- не отримувалась іншими особами, а також дані та інформація не отримувались у недозволений спосіб.

Я усвідомлюю, що у разі порушення цього порядку моя кваліфікаційна (бакалаврська) робота буде відхилена без права її захисту, або під час захисту за неї буде поставлена оцінка «незадовільно».

18.04.2022 р.

дата

підпис здобувача